

FAKTORËT QË MUNDËSOJNË DHE NXISIN MANIPULIMIN DHE NDËRHYRJEN E INFORMACIONIT TË HUAJ NË LIDHJE ME ZGJEDHJET NË MAQEDONINË E VERIUT

FAKTORËT QË MUNDËSOJNË DHE NXISIN MANIPULIMIN DHE NDËRHYRJEN E INFORMACIONIT TË HUAJ NË LIDHJE ME ZGJEDHJET NË MAQEDONINË E VERIUT

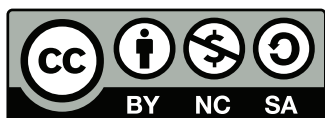
Despina Kovačevska, Matej Trojačanec dhe Goran Rizaov

© 2025 Fondacioni Metamorfozis për Internetin dhe Shoqërinë dhe International Institute for Democracy and Electoral Assistance

Ky botim është i pavarur nga interesa specifike kombëtare ose politike. Pikëpamjet e shprehura në këtë botim nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Fondacionit Metamorfozis për Internetin dhe Shoqërinë dhe International IDEA, Bordeve të tyre ose anëtarëve të Këshillit të tyre.

Ky raport është bërë i mundur falë mbështetjes së Çështjeve Globale të Kanadasë.

Ky është një përkthim i drejtpërdrejtë i versionit në anglisht të *Enablers and Incentives of Election-Related Foreign Information Manipulation and Interference in North Macedonia*, botuar nga Instituti Ndërkombëtar për Ndihmë Zgjedhore (IDEA Ndërkombëtare) në 2025. Saktësia e tekstit të përkthyer nuk është verifikuar nga botuesi. Në rast dyshimi, mbizotëron versioni origjinal në anglisht (ISBN 978-91-8137-001-0).

Me përjashtim të çdo pamje apo fotografie të palëve të treta, versioni elektronik i këtij botimi është i disponueshëm sipas licensës Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 (CC BY-NC-SA 4.0). Ju mund të kopjoni, shpërndani dhe transmetoni botimin, si dhe ta ripërpunoni apo përshtasni atë, me kusht që përdorimi të jetë vetëm për qëllim jofitimprurës, t'i referoheni në mënyrë të saktë botimit, dhe ta shpërndani sipas së njëjtës licensë. Për më shumë informacion vizitoni faqen zyrtare të Creative Commons website: <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>>.

International IDEA
Strömsborg
SE-103 34 Stockholm
SUEDI
Tel: +46 8 698 37 00
Email: info@idea.int
Faqja: <<https://www.idea.int>>

Ilustrimi i kopertinës: Raundi i parë i zgjedhjeve presidenciale 2024. Agjencia e Lajmeve Meta (Meta.mk)
Dizajni grafik dhe faqosja: International IDEA
Përkthim: Armend Nuhii

DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2025.85>>

ISBN: 978-91-8137-049-2 (PDF)
ISBN: 978-91-8137-048-5 (Print)

Mirënjohje

Dëshirojmë të shprehim mirënjohjen tonë të sinqertë për ekipin e Fondacionit Metamorfozis për kontributet e tyre të vlefshme në hartimin e këtij raporti. Falënderime të veçanta për autorët Matej Trojačanec, gazetar dhe studiues; Despina Kovačevska, specialiste e monitorimit të medias; dhe Goran Rizaov, gazetar dhe menaxher i programit të Informacionit dhe Integritetit të Medias.

Gjithashtu, jemi mirënjohës ndaj ekipit të projektit në International IDEA: Khushbu Agrawal, Sebastian Becker, Alberto Fernandez Gibaja, Yukihiro Hamada dhe Blerta Hoxha për udhëheqjen dhe udhëzimin e tyre gjatë gjithë procesit të kërkimit. Falënderime të sinqerta për Katarzyna Gardapkhadze për shqyrtimin e saj të menduar mirë dhe reflektimet kritike mbi draftin; Lisa Hagman e cila mbikëqyri prodhimin e raportit; dhe Andrew Robertson, Jenefrieda Isberg dhe Jonida Shehu për mbështetjen e tyre në detyrat editoriale dhe administrative.

Falënderime të veçanta u takojnë pjesëmarrësve të takimit të validimit të mbajtur në Shkup në qershor 2025, angazhimi i të cilëve, perspektivat lokale dhe kontributi konstruktiv ndihmuan në mbështetjen e gjetjeve në realitetet e mjedisit të informacionit të Maqedonisë së Veriut.

Ky raport është bërë i mundur falë mbështetjes së Çështjeve Globale të Kanadasë.

Shkurtesat

BDI	Bashkimi Demokratik për Integrim
BIRN	Rrjeti Ballkanik i Gazetarisë Investigative
DSA	Ligji i shërbimeve digjitale 2022 i Bashkimit Evropian
FIMI	Manipulimi dhe ndërhyrja e huaj
KSHPK	Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit
KSHZ	Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve
LGBTQI+	Lezbike, gej, biseksual, transgjinnor, queer dhe interseksual
LSDM	Lidhja Socialdemokrate e Maqedonisë
ODIHR	Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
OSHC	Organizata e shoqërisë civile
RTM	Radio Televizioni i Maqedonisë
VIBE	Barometri i Informacionit të Gjallë

Përmbajtja

Mirënjohje	iv
Shkurtesat.....	v
Përmbledhje ekzekutive	1
Hyrje	4
Metodologjia	5
Kapitulli 1	
Institucionet dhe praktikat politike.....	7
1.1. Dobësitë institucionale.....	7
1.2. Rregullore të pamjaftueshme për financimin politik	9
Kapitulli 2	
Mjedisi shoqëror, politik dhe kulturor	11
2.1. Diskursi publik: Ndarja dhe polarizimi	13
2.2. Diskursi politik : Përgjashtimi dhe antagonizmi.....	15
2.3. Përfaqësuesit vendas.....	16
2.4. Ndjeshmëria e audiencës.....	17
Kapitulli 3	
Mediat e lajmeve dhe gazetaria	19
3.1. Ndikimi i mediave të lidhura me jashtë vendit	21
3.2. Standardet gazetareske	22
3.3. Rënia e besimit në lajmet kryesore	23
Kapitulli 4	
Mediat sociale	27
4.1. Mjedise informacioni të fragmentuara.....	27
4.2. Shfrytëzimi i teknologjive digjitale dhe të mediave sociale	28
4.3. Zbrazëtira në politikat e moderimit	29
Kapitulli 5	
Sfera ligjore dhe rregullatore	31
5.1. Autoritete rregullatore joefektive	31
Kapitulli 6	
Përfundim dhe rekomandime: Një qasje që përfshin të gjithë shoqërinë	33
Rekomandime	34

Referencat.....	37
Rreth autorëve.....	44
Rreth Fondacionit Metamorfozis për Internetin dhe Shoqërinë	45
Rreth International IDEA	46

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Maqedonia e Veriut është një rast studimi kyç për të kuptuar më mirë se si dobësitë brenda sistemeve demokratike, mediatike dhe shoqërore të një vendi mund të shfrytëzohen nga aktorë të huaj të manipulimit dhe ndërhyrjes së informacionit (FIMI), si vendas ashtu edhe të huaj. Pavarësisht angazhimit të saj formal ndaj reformave demokratike dhe zgjedhjeve të rregullta, institucionet e vendit mbeten të brishta dhe shpesh të nënshtruara ndaj presionit politik. Financimi i paqartë dhe zbatimi jokonsistent rregullator përkeqësohen nga polarizimi i thellë politik dhe mosbesimi, ndarjet etnike dhe diskursi publik i fragmentuar. Sfidat e fundit manifestohen – (dhe amplifikohen) nga – narrativat përjashtuese, shpesh me përfshirjen e përfaqësuesve vendas të aktorëve të FIMI-t.

Institucionet politike të vendit, ndërsa formalisht bazohen në ndarjen e pushteteve dhe zgjedhjet periodike konkurruese, mbeten të cenueshme ndaj korrupsionit sistemik, mbulimit mediatik partiak dhe zbatimit joefektiv të rregullave të financimit të fushatave. Marrëveshjet etnike për ndarjen e pushtetit, megjithëse stabilizuese, kanë institucionalizuar klientelizmin dhe kanë dobësuar llogaridhënien. Këto dobësi përkeqësohen nga sfidat e vazhdueshme, siç janë sistemet gjyqësore të politizuara dhe krizat e përsëritura qeveritare. Vlen të përmendet se Maqedonia e Veriut ka ndërmarrë hapa pozitivë në reformën zgjedhore, mobilizimin e shoqërisë civile dhe angazhimet politike në përputhje me BE-në. Megjithatë, ndërsa procesi i integritetit dhe një shoqëri civile e gjallë ofrojnë njëfarë mase mbrojtjeje, aktorët e huaj vazhdojnë të shfrytëzojnë tensionet etnike dhe skepticizmin ndaj integritetit euroatlantik përmes fushatave të koordinuara dezinformuese.

Rregullimi i sistemit të financimit politik të Maqedonisë së Veriut, i rregulluar nga ligjet mbi financimin e partive dhe sjelljen zgjedhore,

Maqedonia e Veriut është një rast studimi i shquar për të kuptuar më mirë se si dobësitë brenda sistemeve demokratike, mediatike dhe shoqërore të një vendi mund të shfrytëzohen nga aktorë të huaj.

**Fushatat e FIMI-t
i përdorin si armë
përçarjet sociale,
politike dhe kulturore
të Maqedonisë së
Veriut.**

vuan nga mangësi të konsiderueshme si në fushëveprim ashtu edhe në zbatim. Veçanërisht në kontekstin e fushatës online dhe përdorimit të ndikuesve në komunikimet politike, kjo e ka lënë sistemin të hapur ndaj abuzimit dhe ndërhyrjeve. Mungesa e kërkesave të rrepta për zbulimin e financimit të fushatës digjitale e bën të vështirë gjurmimin e flukseve financiare ose zbulimin e operacioneve të ndikimit të sponsorizuara nga të huajt.

Fushatat e FIMI-t i përdorin si armë ndarjet sociale, politike dhe kulturore të Maqedonisë, me të drejtat gjinore dhe të pakicave që synohen gjithnjë e më shumë si subjekte të dezinformimit. Narrativat armiqësore ndaj të drejtave të njeriut – shpesh të koordinuara me institucionet fetare dhe të amplifikuara nga mediat e lidhura me jashtë – kërkojnë të gërryejnë pjesëmarrjen demokratike, të delegjitimojnë institucionet publike dhe të polarizojnë shoqërinë. Diskursi publik është tashmë shumë i polarizuar, me debate mbi identitetin kombëtar, marrëdhëniet etnike dhe integrimin në BE që përshtaten rregullisht në terma përjashtues dhe antagonistë.

Ekosistemi i mediave të lajmeve, ndonëse nga jashtë pluralist, është thelbësisht i pabalancuar. Pronësia është shumë e përqendruar, standardet gazetareske janë të ulëta dhe shumë media varen ekonomikisht nga aktorët politikë. Dominimi i disa narrativave mediatike, i kombinuar me zbatimin e dobët rregullator dhe burimet e kufizuara gazetareske, ka çuar në mbizotërimin e 'gazetarisë kopjo-ngjit'. Sensacionalizmi dhe angazhimi kanë tendencë të fitojnë mbi integritetin, duke krijuar terren pjellor për përhapjen e shpejtë të dezinformimit. Si rezultat, besimi i publikut dhe besimi në burimet kryesore të lajmeve ka rënë, me shumë qytetarë që i drejtohen kontakteve personale ose burimeve jo-tradicionale të informacionit.

Narrativat e lidhura me interesat e huaja – veçanërisht ato të lidhura me interesat kineze, ruse dhe serbe – janë të përhapura dhe synojnë linjat e përçarjes gjuhësore, kulturore dhe politike. Këto fushata të koordinuara shpesh bashkëveprojnë me stimujt ekonomikë vendas, pasi fermat e përmbajtjes së parregulluar dhe të ashtuquajturat media "fantom" fitojnë para nga përmbajtja polarizuese. Duke u përshtatur shpejt me ndryshimet rregullatore dhe teknologjike, industria FIMI e Maqedonisë së Veriut ka luajtur një rol në dezinformim globalisht – veçanërisht gjatë zgjedhjeve të vitit 2016 në Shtetet e Bashkuara të Amerikës.

Në mungesë të moderimit efektiv, platformat e mediave digjitale dhe sociale janë bërë vektorë kryesorë për përhapjen e përmbajtjes dezinformuese përçarëse. Shkalla e lartë e depërtimit të internetit,

e pakrahasueshme me njohuritë digjitale, i lë segmente të mëdha të popullsisë të ndjeshme ndaj manipulimit. Korniza rregullatore dhe ligjore mbetet e fragmentuar dhe e pazhvilluar, me mbikëqyrje joefektive dhe zbatueshmëri të paqartë të normave ndërkombëtare. Të paktën pesë komisione parlamentare kanë mandat për të adresuar çështjet e FIMI-t, por vetëm Komisioni i Mbrojtjes dhe Sigurisë deri më tani ka filluar të angazhohet.

Organizatat e shoqërisë civile luajnë një rol vendimtar në luftimin e FIMI-t dhe kanë bërë disa përparime në rritjen e ndërgjegjësimit dhe avokimin për transparencë, njohuri mediatike dhe reforma institucionale. Megjithatë, në mungesë të një përgjigjeje të koordinuar kombëtare dhe vullnetit të qëndrueshëm politik, përpjekjet e tyre mbeten të pamjaftueshme dhe fragmentare. Ndërsa Maqedonia e Veriut ndjek integrimin euroatlantik, rreziqet janë të larta: aftësia e vendit për të ndërtuar rezistencë ndaj manipulimit të informacionit jo vetëm që do të formësojë të ardhmen e tij demokratike, por do të shërbejë edhe si një shembull kritik për rajonin më të gjerë.

Organizatat e shoqërisë civile luajnë një rol vendimtar në luftimin e FIMI-t dhe kanë bërë disa përparime në rritjen e ndërgjegjësimit dhe avokimin për transparencë, njohuri mbi median dhe reforma institucionale.

HYRJE

Kutia 0.1. Konteksti i vendit

Maqedonia e Veriut është një vend i vogël dhe shumë-etnik në Ballkan, i cili fitoi pavarësinë në vitin 1991 (atëherë i quajtur Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë). Në regjistrimin e vitit 2021, popullsia ishte rreth 1.84 milion. Për zgjedhjet e fundit të kombinuara parlamentare dhe presidenciale në vitin 2024, kishte 1,815,350 votues të regjistruar (Fondacioni Ndërkombëtar për Sistemet Zgjedhore 2024). Gjuha zyrtare është maqedonishtja, me shqipen që flitet gjerësisht dhe njihet zyrtarisht në shumë komuna; gjuhë të tjera të pakicave të njohura përfshijnë gjuhën rome, serbe dhe turke. Maqedonia e Veriut ka një sistem politik shumëpartiak, me parti të shumta politike të përfaqësuara në parlamentin e saj njëdhomësh, Sobranie, i cili aktualisht ka 120 vende. Zgjedhjet parlamentare përdorin një sistem përfaqësimi proporcional me lista të mbyllura partish dhe mbahen çdo katër vjet – zgjedhjet e ardhshme të përgjithshme janë planifikuar për vitin 2028. Zgjedhjet lokale do të zhvillohen në tetor 2025.

Mund të thuhet me siguri se gjatë dekadës së fundit, Maqedonia e Veriut ka demonstruar se si dobësitë e brendshme mund të shfrytëzohen përmes manipulimit dhe ndërhyrjes së informacionit të huaj (FIMI). Që kur u bë shtet i pavarur në vitin 1991, kur vendi pushoi së qeni pjesë e Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë, ajo është përballur me sfida të shumta që lidhen me polarizimin politik, ndarjet etnike dhe besimin në institucionet publike. Kjo ka krijuar terren pjellor për operacione ndikimi që synojnë proceset demokratike dhe kohezionin shoqëror të vendit.

Ky raport shqyrton mjedisin informativ në Maqedoninë e Veriut, ndërsa ajo përgatitet për zgjedhjet lokale në tetor 2025, me fokus

në FIMI. Duke u bazuar në historinë e kohëve të fundit të vendit me dezinformim dhe brishtësi institucionale, analiza hulumton se si platformat digjitale, rregullimi i dobët i medias dhe dinamikat partiake krijojnë dobësi demokratike.

Në mënyrë specifike, raporti përqendrohet në mekanizmat përmes të cilëve përhapet dezinformimi, në mundësuesit dhe stimujt strukturorë dhe politikë të këtyre dinamikave, si dhe në pasojat për qëndrueshmërinë demokratike. Duke vepruar kështu, ai vlerëson rolin e shoqërisë civile, institucioneve rregullatore dhe aktorëve politikë në mundësimin ose zbutjen e ndikimit të FIMI-t. Vëmendje e veçantë i kushtohet ndërthurjes së tensioneve etnike, fushatave digjitale dhe stimujve ekonomikë që formësojnë peizazhin mediatik.

Përvojat e Maqedonisë së Veriut me FIMI-n nuk ndodhin në një vakum. Si një shtet i vogël, shumëetnik që po lundron në integrimin euroatlantik, problemet e saj me dezinformimin pasqyrojnë trendet më të gjera rajonale dhe globale. Është jashtëzakonisht e rëndësishme të kuptohen këto dinamika dhe të identifikohen mënyra të mundshme për të zbutur efektet e dëmshme, jo vetëm për shkak të zgjedhjeve të ardhshme, por edhe për të informuar strategjitë afatgjata për të luftuar FIMI-n në demokracitë e brishta.

Përvojat e Maqedonisë së Veriut me FIMI-n nuk ndodhin në një vakum. Ajo përballet me dezinformimin, gjë që pasqyron trendet më të gjera rajonale dhe globale.

METODOLOGJIA

Ky raport bazohet në *Analizimin e faktorëve mundësues dhe stimujve të manipulimit dhe ndërhyrjes së informacionit të huaj në lidhje me zgjedhjet: Një metodologji globale*, të zhvilluar nga IDEA International (Guilio Sicurrella dhe Moraça 2025), të përshtatur për peizazhin specifik politik, shoqëror dhe mediatik të Maqedonisë së Veriut.

Struktura e raportit ndjek një qasje tematike. Së pari, ai shqyrton mundësuesit e FIMI-t—të përcaktuar lirshëm si kushtet sociale, politike, institucionale dhe teknologjike që lejojnë FIMI-n të zërë rrënjë dhe të përhapet. Këto përfshijnë dobësi sistematike, të tilla si institucionet e dobëta demokratike, diskursi politik përçarës, ndarja partiake e medias dhe zbrazëtirat në kornizat rregullatore.

Më pas, raporti shqyrton stimujt për FIMI-n, të kuptuar si arsytet pse aktorët e FIMI-t e konsiderojnë fitimprurëse ose strategjikisht të dobishme ndërhyrjen në mjediset e informacionit që lidhen me zgjedhjet. Këto variojnë nga përfitimet financiare dhe politike në

ekonominë e vëmendjes deri te qasja në burime dhe rrjete ndikimi me burim të huaj.

Së fundmi, raporti ofron një seksion me vizion me rekomandime konkrete për veprim. Këto janë aktorë të ndryshëm- duke përfshirë shoqërinë civile, aktorët e medias, organet rregullatore dhe partnerët ndërkombëtarë – me qëllim mbështetjen e zhvillimit të përgjigjeve elastike dhe të ndjeshme ndaj kontekstit ndaj kërcënimeve FIMI.

Raporti u zhvillua duke përdorur një kombinim burimesh primare dhe sekondare, duke përfshirë kërkime dhe analiza origjinale nga Fondacioni Metamorfozis, raporte dhe të dhëna nga organizata të ndryshme lajmesh, si dhe burime sekondare nga Komisioni Evropian dhe institucione të tjera relevante. Analiza, e kryer në prill-maj 2025, shqyrtoi gjendjen e FIMI-t të lidhur me zgjedhjet në Maqedoninë e Veriut gjatë pesë viteve të mëparshme.

Kapitulli 1

INSTITUCIONET DHE PRAKTIKAT POLITIKE

1.1. DOBËSITË INSTITUCIONALE

Maqedonia e Veriut është një demokraci parlamentare me një sistem shumëpartiak, i bazuar zyrtarisht në ndarjen e pushteteve dhe zgjedhje periodike konkurruese. Institucionet e saj demokratike mbeten jo shumë të qëndrueshme, të formësuara nga polarizimi i vazhdueshëm politik, ndarjet etnike dhe korrupsioni sistemik.

Sipas një raporti të kohëve të fundit të Komisionit Evropian për vendin, ndërsa zgjedhjet janë përgjithësisht të organizuara mirë, vazhdojnë të ekzistojnë shqetësime serioze, duke përfshirë "akuza të besueshme për presion politik, mangësi në transparencën e financimit të fushatave dhe keqpërdorim të burimeve publike", të cilat minojnë besimin në procesin demokratik (Komisioni Evropian 2024).

Institucionalisht, vendi ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm për të mbrojtur integritetin e tij zgjedhor. Komisioni Shtetëror i Zgjedhjeve (KSHZ) dhe Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) shërbejnë si organe kryesore mbikëqyrëse. Raporti i fundit i misionit të Zyrës për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (OSBE/ODIHR) të Organizatës për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, i publikuar më 1 gusht 2025, thotë se Kodi Zgjedhor është ndryshuar shpesh, zakonisht afër zgjedhjeve, me rishikimin e fundit të madh në prill 2024. Nuk kanë pasuar reforma të mëtejshme, pavarësisht përpjekjeve të mëparshme për përfshirje. Në qershor 2025, Organizata e Brendshme Revolucionare Maqedonase – Partia Demokratike për Unitetin Kombëtar Maqedonas (VMRO-DPMNE) në pushtet propozoi ndryshime pasi Gjykata Kushtetuese rrëzoi dispozitat mbi pragjet e nënshkrimeve për kandidatët e pavarur. Ndryshimet e hartuara mbulonin gjithashtu çështje të tilla si

Institucionet e saj demokratike mbeten më pak të qëndrueshme, të formësuara nga polarizimi i vazhdueshëm politik, përçarjet etnike dhe korrupsioni sistemik.

buxhetimi dhe autonomia financiare e Komisioneve Komunale Zgjedhore dhe pritej të miratoheshin para zgjedhjeve. Megjithatë, ndryshimet e propozuara nuk kaluan votimin në Parlament. Si rezultat, KSHZ vendosi t'u lejojë kandidatëve të pavarur të marrin pjesë në zgjedhjet lokale vetëm me dy nënshkrime.

Raporti i OSBE-së vëren se, ndërsa kuadri ligjor është përgjithësisht i mjaftueshëm për zgjedhje demokratike, zbrastëirat dhe paqartësitë ndikojnë në qartësinë e procesit. Rekomandimet kryesore të ODIHR-it mbeten të pazbatuara, veçanërisht në parandalimin e keqpërdorimit të burimeve shtetërore dhe presionit të votuesve, sigurimin e transparencës më të madhe të financimit të fushatave dhe forcimin e rregullimit dhe mbikëqyrjes së medias. Këto mangësi gjëryjnë besimin në qeverisje dhe lënë hapësirë që aktorët vendas dhe të huaj të shfrytëzojnë zhgënjimin publik.

Ndarja e pushtetit etnik midis blloqeve politike maqedonase dhe shqiptare shton një shtresë tjetër kompleksiteti. Ndërsa ky rregullim ka ndihmuar në ruajtjen e stabilitetit, ai gjithashtu ka institucionalizuar klientelizmin dhe ka dobësuar llogaridhënien. Indekset Globale të Gjendjes së Demokracisë të IDEA-s e karakterizojnë Maqedoninë e Veriut si një demokraci me performancë të mesme, me përparime dhe pengesa në vitet e fundit. Çështjet e vazhdueshme përfshijnë dhunën me bazë gjinore dhe diskriminimin anti-LGBTQI+; gjithashtu, korrupsionin, qasjen e dobët në drejtësi dhe dështimet sistematike të qeverisjes – të ilustruara nga tragjedia e zjarrit në klubin e natës në Koçan në mars 2025, kur vdiqën 62 persona (IDEA International nd).

Këto sfida të vazhdueshme kompensohen pjesërisht nga faktorë lehtësues: procesi i integritetit të Maqedonisë së Veriut në Bashkimin Evropian, një shoqëri civile e gjallë dhe mbështetja ndërkombëtare për reformat demokratike. Skandali i përgjimit 2014–2016 (Berendt 2015) dhe Marrëveshja e Përzhinës¹ e ndërmjetësuar nga BE që rezultoi prej tij demonstrojnë thellësinë e dobësive institucionale, por edhe potencialin për reforma kur presionet përputhen.

Kërcënimet nga FIMI-t përkeqësojnë çështjet strukturore. Aktorë si Rusia dhe të tjerë shfrytëzojnë tensionet etnike dhe skepticizmin e brendshëm ndaj integritetit euroatlantik, shpesh duke përdorur fushata të koordinuara dezinformimi. Këto operacione zakonisht

Aktorë si Rusia dhe të tjerë shfrytëzojnë tensionet etnike dhe skepticizmin e brendshëm ndaj integritetit euroatlantik, shpesh duke përdorur fushata të koordinuara dezinformimi.

¹ Marrëveshja e Përzhinës e vitit 2015, e ndërmjetësuar nga BE-ja, u arrit pas një krize politike të shkaktuar nga një skandal përgjimi; ajo kërkonte përfshirjen e opozitës në qeveri, dorëheqjen e kryeministrit Gruevski, emërimin e një prokurori special dhe mbajtjen e zgjedhjeve të parakohshme për të rivendosur stabilitetin dhe llogaridhënien. Shih: Marusic 2019.

shfrytëzojnë përfaqësuesit lokalë dhe platformat digjitale për të përhapur narrativa përçarëse që vënë në pikëpyetje legjitimitetin e institucioneve demokratike (Simonovska 2024).

Njohuritë e ulëta digjitale, reklamato politike online të parregulluara mirë dhe një mjedis rregullator i fragmentuar përkeqësojnë ndjeshmërinë e Maqedonisë së Veriut. Faktorë të tjerë rreziku përfshijnë zbrazëtitat ligjore të votimit në diasporë, mbikëqyrjen e dobët të aktivistëve të palëve të treta dhe zbatimin e pabarabartë të rregullave të përmbajtjes online – të gjitha terren pjellor për manipulime në të ardhmen.

1.2. RREGULLORE TË PAMJAFTUESHME PËR FINANCIMIN POLITIK

Sistemi i financimit politik në Maqedoninë e Veriut rregullohet nga Ligji për Financimin e Partive Politike (Republika e Maqedonisë, 2012) dhe Kodi Zgjedhor (Republika e Maqedonisë, 2024). Këto ligje përcaktojnë burimet e lejueshme të financimit të fushatës, kufijtë e shpenzimeve dhe detyrimet e deklarimit. Megjithatë, korniza vuan nga mangësi të konsiderueshme si në fushëveprim ashtu edhe në zbatim, veçanërisht në kontekstin e fushatës digjitale.

Raporti i Komisionit Evropian për vendin për vitin 2024 nënvizon se, ndërsa dispozitat ligjore janë në fuqi, ato nuk zbatohen në mënyrë të vazhdueshme, gjë që dëmton transparencën dhe llogaridhënien në financimin politik. Legjislacionit i mungon qartësia në lidhje me shpenzimet e fushatave online, reklamato politike të bazuara në të dhëna dhe përdorimin e ndikuesve në komunikimet politike (Komisioni Evropian 2024).

Ndërsa fushatat politike kalojnë gjithnjë e më shumë në platforma digjitale, këto pika të verbëra rregullatore bëhen më problematike. Aktualisht nuk ka rregulla të qarta se si partitë duhet të deklarojnë shpenzimet për reklamato online ose promovimet në mediat sociale. Kjo ka çuar në përhapjen e mediave online të lidhura politikisht që veprojnë me mbikëqyrje minimale. Fondacioni Metamorphosis ka vërejtur mangësi serioze në transparencën dhe mbikëqyrjen e reklamave politike online gjatë periudhave zgjedhore (Fondacioni Metamorphosis 2025a; 2025b).

Zbrazëtitat në kuadrin e financimit politik jo vetëm që dëmtojnë transparencën e brendshme, por e lënë sistemin të hapur edhe

Ndërsa fushatat politike kalojnë gjithnjë e më shumë në platformat digjitale, pikat e verbëra rregullatore bëhen më problematike.

ndaj ndërhyrjeve të huaja. Mungesa e kërkesave të rrepta për zbulimin e fondeve të fushatave digjitale e bën të vështirë gjurmimin e flukseve financiare ose zbulimin e operacioneve të ndikimit të sponsorizuara nga të huajt. Sipas një sondazhi nga Instituti Ndërkombëtar Republikan, publiku është gjithnjë e më i shqetësuar për keqpërdorimin e financimit të partive politike dhe ndikimin e huaj në politikën e vendit (Instituti Ndërkombëtar Republikan 2022).

Një reformë gjithëpërfshirëse është urgjentisht e nevojshme për të përafruar mbikëqyrjen e financave politike me realitetet e fushatës digjitale.

Edhe pse Plani i Veprimit 2024–2026 i Partneritetit për Qeverisje të Hapur përfshin angazhime për të përmirësuar transparencën, siç është digitalizimi i raportimit të financave politike dhe mjetet e reja të konsultimit publik (OGP 2024), zbatimi praktik i këtyre angazhimeve mbetet në fazat e hershme. SEC dhe SCPC aktualisht nuk kanë infrastrukturën digjitale dhe personelin e trajnuar të nevojshëm për të monitoruar në mënyrë efektive peizazhin në zhvillim të financimit të fushatave. Nevojitet urgjentisht një reformë gjithëpërfshirëse për të përafruar mbikëqyrjen e financave politike me realitetet e fushatës digjitale. Kjo përfshin zhvillimin e standardeve të qarta ligjore për shpenzimet online, forcimin e organeve mbikëqyrëse dhe përmirësimin e qasjes publike në të dhënat financiare.

Kapitulli 2

MJEDISI SHOQËROR, POLITIK DHE KULTUROR

Në Maqedoninë e Veriut, gjinia po përdoret gjithnjë e më shumë si armë në fushatat FIMI. Në vitet e fundit, dezinformimi që synon gratë, barazinë gjinore dhe të drejtat LGBTQI+ është përshkallëzuar si në frekuencë ashtu edhe në sofistikim, veçanërisht rreth momenteve të reformës politike ose sociale. Narrativat radikale që fillimisht dolën në ekstreme tani janë përfshirë në konflikte më të gjera gjeopolitike, fetare dhe ideologjike. Këto amplifikohen si nga aktorët vendas ashtu edhe nga ekosistemet mediatike të lidhura me jashtë.

Një moment kyç në këtë trend ishte kundërshtimi i koordinuar ndaj projektligjit për Barazinë Gjinore dhe Ligjit për Regjistrimin e të Dhënave në vitin 2023. Megjithëse ende në konsultim publik, ligjet nxitën mobilizim masiv nga bashkësitë fetare të lidhura me Kishën Ortodokse Maqedonase, ndër të tjera. Nën sloganin populist "Ne kemi detyrë të mbrojmë fëmijët tanë", fushata e paraqiti njohjen ligjore të identitetit gjinor si një kërcënim të drejtpërdrejtë për vlerat familjare dhe sigurinë e fëmijëve (360stepeni.mk 2023b). Kjo gjuhë pasqyron lëvizjet antigjinore të vërejtura në të gjithë Evropën, ku të drejtat gjinore portretizohen si pjesë e një axhende të huaj dhe moralisht të korruptuar.

Këto narrativa nuk dolën spontanisht ose të izoluara nga çështje të tjera të kontestuara. Një shqyrtim gjithëpërfshirës i mbi 80 rasteve të dezinformimit të lidhur me gjininë (Kovačevska dhe Janjić 2025) – i dokumentuar nga Rjeti i Diversitetit të Raportimit duke përdorur platformën e vetme të verifikimit të fakteve në Maqedoninë e Veriut, Vërtetëmatësi (Truthmeter) – zbulon modele të qëndrueshme dhe shqetësuese. Midis viteve 2021 dhe 2024, dezinformimi evoluoi nga nxitja e frikës në lidhje me shëndetin gjatë pandemisë Covid-19 – veçanërisht duke synuar gratë shtatzëna – në fushata kundër grave në politikë (Jovanovska dhe Milenkovska 2024). Në vitet 2023 dhe

Në vitet e fundit, dezinformimi që synon gratë, barazinë gjinore dhe të drejtat LGBTQI+ është përshkallëzuar si në frekuencë ashtu edhe në sofistikim, veçanërisht rreth momenteve të reformës politike ose sociale.

Një taktikë thelbësore e FIMI-t të gjinizuar në Maqedoninë e Veriut është koordinimi dhe integrimi i qëllimshëm i sulmeve me bazë gjinore me mesazhe politike dhe gjeopolitike.

2024, vëllimi i dezinformimit gjinor u dyfishua (Kovačevska dhe Janjić 2025), me një rritje të dukshme të narrativave që minojnë udhëheqëset femra, keqinterpretojnë gratë dhe lidhin barazinë gjinore me ndikimin e huaj ose 'dekadencën perëndimore'.

Një taktikë thelbësore e FIMI-t të gjinizuar në Maqedoninë e Veriut është koordinimi dhe integrimi i qëllimshëm i sulmeve me bazë gjinore me mesazhe politike dhe gjeopolitike. Politikanet femra, veçanërisht ato të lidhura me integrimin euroatlantik, shpesh shënjestrohen dhe portretizohen si 'kukulla perëndimore' që nuk kanë autonomi. Ish-ministria e Mbrojtjes Slavjanka Petrovska, për shembull, është përshkruar si e korruptuar dhe që ndjek verbërisht axhendat perëndimore. Në disa rrëfime të tilla, ajo është akuzuar për rrezikimin e sovranitetit kombëtar duke 'dërguar ushtarë maqedonas drejt vdekjes së tyre 'për interesa të huaja' (krahaso Vërtetëmatësin 2022).

Për më tepër, FIMI i gjinisë përdor manipulim vizual dhe shënjestrim të bazuar në identitet. Imazhet e grave shpesh ndryshohen ose nxirren jashtë kontekstit për të provokuar panik moral ose tallje. Një taktikë e zakonshme përfshin etiketimin e rremë të grave si transgjinore për të nxitur zemërim, siç shihet në rastet e figurave publike si Kamala Harris ose Michelle Obama (narrativa që janë gjithashtu të zakonshme në mediat e propagandës së mbështetura nga Rusia). Gjuha në këto fushata është domethënëse. Terma si 'ideologji gjinore', 'sataniste' dhe 'naziste' përdoren shpesh për të përshkruar gratë udhëheqëse, aktiviste dhe mbështetëse LGBTQI+ (shih p.sh. Prezemi). Odgovornost 2023). Këto strategji retorike shërbejnë për të demonizuar barazinë gjinore si të panatyrshme, antikombëtare dhe të huaj. Burrat që mbështesin të drejtat gjinore në mënyrë të ngjashme delegitimohen, përshkruhen si të sëmurë mendorë ose femërorë, duke përforcuar kështu maskulinitetin toksik dhe duke kufizuar hapësirën për aleatët meshkuj.

Është e rëndësishme të theksohet se këto taktika të FIMI-t nuk kanë të bëjnë vetëm me përhapjen e gënjeshtreve; ato kanë të bëjnë me riformësimin e vlerave publike dhe kulturës politike. Duke sulmuar sistematikisht barazinë gjinore, ato kërkojnë të gërryejnë pjesëmarrjen demokratike, të delegitimojnë institucionet publike dhe të polarizojnë shoqërinë. Gratë nuk motivohen të hyjnë në jetën publike, Organizatat joqeveritare të që punojnë për çështjet gjinore denigrohen dhe besimi i publikut në përpjekjet e politikave reformiste ose pro-evropiane minohet.

Në këtë kontekst, dezinformimi gjinor nuk është një çështje anësore, por një shtyllë qendrore e strategjive më të gjera të FIMI-t. Ai kryqëzohet me ideologjinë autoritare, ndikimin e huaj, konservatorizmin fetar dhe ndjenjat antidemokratike. Përballimi i FIMI-t në Maqedoninë e Veriut – dhe në të gjithë rajonin – kërkon një kuptim të nuancuar se si gjinia është e përfshirë në luftën e informacionit. Pa këtë këndvështrim, përpjekjet për të luftuar dezinformimin do të dështojnë në adresimin e një prej dimensioneve të tij më të fshehta dhe më të dëmshme nga ana shoqërore.

2.1. DISKURSI PUBLIK: NDARJA DHE POLARIZIMI

Diskursi publik në Maqedoninë e Veriut është shumë i polarizuar në disa dimensione, një situatë e rrënjësuar në kontekstin kompleks historik të vendit, duke përfshirë konfliktin ndëretnik (Marusic 2021) dhe përpjekjet e vazhdueshme për identitetin kombëtar (Benazzo Carlone dhe Napolitano 2019). Këto ndarje përforcohen më tej nga struktura politike, e cila shpesh është e organizuar përgjatë vijave etnike, dhe nga rreshtimet partiake dhe taktikat e lidhura të fushatës. Faktorët më të spikatur ndarës janë kombësia dhe përkatësia politike, të cilat shpesh janë bashkë-konstruktive dhe përforcuese të ndërsjella. Si rezultat, dialogu konstruktiv dhe ndërtimi i konsensusit janë të vështira. Ky polarizim i debatit politik ndikon jo vetëm në institucionet politike, por edhe në ndërveprimet e përditshme shoqërore, narrativat mediatike dhe qëndrimet publike ndaj procesit demokratik.

Një nga çështjet më përçarëse në vitet e fundit ka qenë ndryshimi i emrit të vendit, i cili e ka përçarë ndjeshëm popullsinë etnike maqedonase. Debatit i cilësoi individët ose si 'tradhtarë' për mbështetjen e Marrëveshjes së Prespës (Marrëveshja përfundimtare 2018) ose si 'patriotë' për kundërshtimin e saj, duke krijuar një përçarje të thellë shoqërore. Edhe pasi çështja u zgjidh zyrtarisht, polarizimi vazhdoi përmes etiketimeve si 'Severdzan' (një term përçmues që rrjedh nga 'Maqedonia e Veriut') të përdorura për të stigmatizuar ata që pranuan emrin e ri. Në të njëjtën kohë, popullsia shqiptare në Maqedoninë e Veriut është portretizuar shpesh në narrativat nacionaliste si indiferente ndaj çështjes së emrit, me pretendimin se 'nuk është vendi i tyre' dhe se interesi i tyre kryesor qëndron në integrimin në BE.

Kjo taktikë e paraqitjes së kompromiseve komplekse politike si tradhti ka vazhduar me debatin rreth propozimit francez për hapjen

Diskursi publik në Maqedoninë e Veriut është shumë i polarizuar në disa dimensione, një situatë e rrënjësuar në kontekstin kompleks historik të vendit.

e negociatave të pranimit në BE. Propozimi (BE 2022), i cili përfshin një kërkesë për të ndryshuar Kushtetutën për të njohur bullgarët si pakicë, ka rigjallëruar tensionet nacionaliste. Ashtu si polemika për ndryshimin e emrit, aktorët politikë dhe mediat i kanë portretizuar mbështetësit e ndryshimit kushtetues si tradhtarë që janë të gatshëm të 'shesin' interesat kombëtare, ndërsa kundërshtarët festohen si mbrojtës të dinjitetit kombëtar. Paralelisht, është shfaqur një narrativë gjithnjë e më e zëshme anti-BE, e nxitur nga perceptimet se Bashkimi Evropian po vendos kërkesa të padrejta ose poshtëruese ndaj Maqedonisë së Veriut.

Një tjetër burim i vazhdueshëm polarizimi është debati rreth marrëdhënieve etnike në institucionet publike, veçanërisht funksionimi i mekanizmit 'balancues', i cili u prezantua për të siguruar përfaqësim të drejtë të komuniteteve etnike në administratën shtetërore. Ndryshimet dhe propozimet e fundit për të përshtatur këtë sistem kanë rindezur tensionet, duke ngritur pyetje në lidhje me të drejtat e pakicës shqiptare dhe nëse ato po zgjerohen në kurriz të shumicës etnike maqedonase.

Identiteti gjinor dhe të drejtat LGBTQ+ kanë qenë prej kohësh çështje polarizuese në Maqedoninë e Veriut, por tensionet u përshkallëzuan ndjeshëm me hartimin e Ligjit për Barazinë Gjinore (Komisioni Evropian për Demokraci përmes Ligjit 2021) dhe Ligjit për Regjistrimin Civil (Grupi i Deputetëve 2023). Edhe pse të dy ligjet mbetën në formë drafti (Radio Evropa e Lirë në Maqedoni 2023), Ministria përgjegjëse bëri thirrje për konsultime të gjera publike për të nxitur dialogun gjithëpërfshirës dhe për të mbledhur mendime para finalizimit të legjislacionit. Megjithatë, në vend që të inkurajonin debatin konstruktiv, procesi u bë një pikë e nxehtë për luftëra të intensifikuara kulturore. Institucionet fetare, veçanërisht Kisha Ortodokse, e zhvendosën mesazhin e tyre larg diskutimeve mbi barazinë gjinore dhe filluan të promovonin narrativa populiste anti-LGBTQ+ (Telma.mk 2023, Libertas.mk 2023). Këto komunikime jo vetëm që synonin përmbajtjen e ligjeve të propozuara, por edhe denigruan organizatat e shoqërisë civile (OSHC) që punonin për të drejtat gjinore dhe LGBTQ+, duke i akuzuar ato për minimin e 'vlerave tradicionale' dhe strukturës shoqërore.

2.2. DISKURSI POLITIK : PËRJASHTIMI DHE ANTAGONIZMI

Në Maqedoninë e Veriut, polarizimi politik jo vetëm që është thellësisht i rrënjosur përgjatë vijave etnike, por edhe i formësuar gjithnjë e më shumë nga ndarjet ideologjike, veçanërisht midis forcave liberale dhe konservatore. Brenda spektrit politik maqedonas etnik, Bashkimi Social Demokrat i Maqedonisë (shih SDSM dhe) shihet gjerësisht si një parti liberale dhe pro-evropiane që mbështet reformën, përfshirjen dhe integrimin në BE. Aktualisht në opozitë, SDSM promovon politika që përputhen me standardet demokratike të BE-së, duke përfshirë të drejtat e pakicave dhe barazinë gjinore. Në të kundërt, partia në pushtet VMRO-DPMNE e paraqet veten si një forcë konservatore që mbron interesat kombëtare dhe vlerat tradicionale (VMRO-DPMNE dhe, Kanal 5 2022). Ajo shpesh e pozicionon veten si një mbrojtëse e dinjitetit maqedonas, duke shprehur skepticizëm ndaj presioneve të jashtme të perceptuara nga Brukseli dhe duke mbrojtur ruajtjen e identitetit dhe sovranitetit kombëtar.

Kjo përçarje ideologjike intensifikohet kur vendoset në sfondin e integritetit në BE. Mbështetësit e anëtarësimit në BE portretizohen nga kundërshtarët e tyre si tepër të gatshëm për kompromis mbi çështjet kombëtare, të tilla si pranimi i të drejtave më të gjera për shqiptarët, mbrojtjet LGBTQ+ dhe ndryshimet kushtetuese për të kënaqur Brukselin (Vecer.mk 2025). Nga ana tjetër, forcat konservatore e paraqesin veten si mbrojtëse të nderit kombëtar që i rezistojnë asaj që e karakterizojnë si shantazh të BE-së dhe imponim të huaj.

Brenda peizazhit politik të shqiptarëve etnikë, ndarja merr një formë të ndryshme, por ushqehet në të njëjtin polarizim më të gjerë. Për shembull, partitë si koalicioni VLEN, një koalicion relativisht i ri i orientuar drejt reformave që përfaqëson pakicën shqiptare, thekson demokratizimin, antikorrupsionin dhe bashkëpunimin ndëretnik (VLEN pa datë). VLEN shihet si më i hapur për të punuar me partitë maqedonase dhe për t'u angazhuar në reformën institucionale, duke u rreshtuar me vlerat pro-evropiane. Në të kundërt, Bashkimi Demokratik për Integrim (BDI), partia shqiptare që dominon prej kohësh në opozitë, shpesh e paraqet rolin e saj politik si mbrojtësja kryesore e interesave të shqiptarëve kundër nacionalizmit maqedonas (shih press24.mk 2025). Kritikët akuzojnë BDI-në për përjetësimin e klientelizmit etnik dhe për përparësimin e përfaqësimit etnik mbi reformën sistematike.

Këto narrativa përjashtuese dhe të polarizuara mund të gjenerohen brenda vendit, por shfrytëzohen gjithashtu në mënyrë aktive nga

Në Maqedoninë e Veriut, polarizimi politik jo vetëm që është thellësisht i rrënjosur përgjatë vijave etnike, por edhe është formësuar gjithnjë e më shumë nga përçarjet ideologjike, veçanërisht midis forcave liberale dhe konservatore.

aktorë pro-rusë dhe përfaqësues të dezinformimit. Në fakt, shumë nga mesazhet populiste – duke e paraqitur integrimin në BE si tradhti, duke i portretizuar të drejtat e pakicave si një kërcënim për identitetin kombëtar dhe duke sulmuar të drejtat gjinore dhe LGBTQ+ – janë në përputhje të plotë me pikat e diskutimit të Kremlinit dhe nuk kërkojnë përshtatje të rëndësishme.

Përfaqësuesit vendas të ndikimit të huaj veprojnë fluidisht në të gjithë sektorët, nga politika dhe shoqëria civile te biznesi.

2.3. PËRFAQËSUESIT VENDAS

Përfaqësuesit vendas të ndikimit të huaj veprojnë rrjedhshëm në të gjithë sektorët, nga politika dhe shoqëria civile te biznesi. Ndërsa disa nga këta aktorë kanë lidhje të qarta me donatorë të huaj ose aleatë ideologjikë, të tjerët funksionojnë në mënyrë më të paqartë, duke vepruar si përforcues të narrativave anti-perëndimore ose antidemokratike pa ndonjë lidhje të drejtpërdrejtë dhe të provuar me qeveritë e huaja.

Ekzistojnë disa OSHC të shquara që veprojnë si grupe përfaqësuese vendase duke kontribuar në diskursin e polarizuar në Maqedoninë e Veriut; të gjitha promovojnë retorikë anti-gjinore nën maskën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve (Gagovski 2024) dhe vlerave tradicionaliste. Ndërsa paraqitet si apolitik dhe i shqetësuar për mirëqenien e të miturve, Koalicioni për mbrojtjen e fëmijëve ka qenë një kundërshtar i zëshëm i edukimit gjithëpërfshirës seksual dhe i ka rezistuar fuqishëm përpjekjeve legjislative për të avancuar barazinë gjinore dhe të drejtat LGBTQ+. Ka qenë veçanërisht me ndikim në formësimin e opinionit publik dhe në presionin ndaj institucioneve qeveritare për të zbutur ose vonuar politikat progresive – më së shumti projektligjin për Barazinë Gjinore. Koalicioni është ideologjikisht i lidhur me partinë Rodina (shih Rodina Makedonija n.d.), një entitet politik që është identifikuar publikisht si një parti pro-ruse dhe është i njohur për përhapjen e narrativave të lidhura me Kremlinin (Petrovski, Ismaili dhe Kovačevska 2024).

Levica (shih Levica nd) është një parti euroskeptike e ekstremit të majtë, e njohur për lidhjen e saj me Rusinë dhe Kinën dhe promovimin e një bote shumëpolare. Ajo kritikon rregullisht politikat e BE-së dhe NATO-s, e paraqet ndikimin perëndimor si imperialist dhe kundërshton reformat kyçe të lidhura me të drejtat e pakicave dhe integrimin në BE. Partia është angazhuar gjithashtu në takime me zyrtarë rusë, duke përforcuar kredencialet e saj anti-perëndimore.

Shoqata Patriotike është një grup nacionalist në Maqedoninë e Veriut që pretendon se promovon patriotizmin, por përhap rregullisht urrejtje etnike (Meta.mk 2024), veçanërisht ndaj shqiptarëve, dhe përdor retorikë anti-LGBTQ+ dhe mizogjine. Përmes mediave sociale dhe podkasteve, Shoqata Patriotike glorifikon një përkufizim të ngushtë të identitetit maqedonas, ndërsa i etiketon të tjerët si tradhtarë, shpesh duke mbështetur dhunën dhe përjashtimin.

2.4. NDJESHMËRIA E AUDIENCËS

Shumë raporte mbi opinionin publik në Maqedoninë e Veriut tregojnë një ndjeshmëri të lartë ndaj dezinformimit euroskeptik, veçanërisht në mesin e audiencave me njohuri të ulët mediatike. I kombinuar me mesazhet mediatike dhe politike që shfrytëzojnë paragjykimet ekzistuese, kjo e bën Maqedoninë e Veriut veçanërisht të ndjeshme ndaj polarizimit dhe ndikimit të huaj.

Sondazhet e fundit tregojnë një euroskepticizëm në rritje midis partive kryesore politike në Maqedoninë e Veriut. Veçanërisht, 61 përqind e votuesve të VMRO-DPMNE dhe 62 përqind e mbështetësve të Levicës besojnë se anëtarësimi në BE nuk është i dobishëm për vendin (360stepeni.mk 2023a), duke reflektuar një trend më të gjerë zhgënjimi me BE-në që gjendet edhe tek e djathta konservatore dhe e majta radikale e vendit.

Sipas të dhënave të fundit, 82 përqind e maqedonasve etnikë, krahasuar me 11.3 përqind të shqiptarëve etnikë, kundërshtojnë ndryshimet kushtetuese të nevojshme për të filluar bisedimet e pranimit në BE – konkretisht, përfshirjen e bullgarëve në Kushtetutë (Lider.mk 2025). Kjo pabarazi përdoret shpesh për të përforcuar narrativën përçarëse se shqiptarët janë indiferentë ndaj interesave dhe identitetit kombëtar maqedonas.

Një mosbesim i përgjithshëm ndaj institucioneve shtetërore dhe medias ka krijuar terren pjellor për lulëzimin e dezinformimit. Qytetarët besojnë gjithnjë e më shumë se të gjithë aktorët politikë, pavarësisht nga partia apo ideologjia, përhapin dezinformimin në një farë mase. Në një hulumtim nga Fondacioni Metamorfozis (Mitrevski 2024), kur u pyetën se cilët aktorë janë përgjegjës, rreth 48 përqind e të anketuarve përmendën shërbimet diplomatike të Rosisë, BE-së dhe Shteteve të Bashkuara të Amerikës. Kjo sugjeron që narrativat që portretizojnë aktorët perëndimorë si jo më të mirë se Rusia kanë arritur të zbehin vijat ndarëse midis ndikimeve demokratike dhe

Shumë raporte mbi opinionin publik në Maqedoninë e Veriut tregojnë një ndjeshmëri të lartë ndaj dezinformimit euroskeptik, veçanërisht në mesin e audiencave me njohuri të ulët mediatike.

Qytetarët besojnë gjithnjë e më shumë se të gjithë aktorët politikë, pavarësisht nga partia apo ideologjia, përhapin dezinformata në një farë mase.

autoritare. Në të njëjtën kohë, qytetarët tregojnë një nivel të lartë ndjeshmërie ndaj teorive të konspiracionit: 62 përqind besojnë se 'globalistët ose elitistët kontrollojnë ngjarjet në botë', 66 përqind mendojnë se Covid-19 u krijua qëllimisht dhe 28 përqind besojnë se nuk ka nevojë për vaksina 'meqenëse sëmundjet e parandalueshme nga vaksina mund të kapërcehen vetëm me imunitet'. Këto bindje janë në një pjesë të madhe një rezultat i drejtpërdrejtë i shkrimleximit të ulët mediatik, dezinformimit të përhapur dhe një mungese të përgjithshme besimi në institucione, duke e lënë publikun të prekshëm ndaj manipulimit dhe narrativave polarizuese.

Kapitulli 3

MEDIAT E LAJMEVE DHE GAZETARIA

Ekosistemi mediatik i Maqedonisë së Veriut është nga jashtë pluralist, por i mungon ekuilibri dhe pavarësia. Megjithëse ekziston një përzierje e transmetuesve të shërbimit publik, mediave private dhe portaleve online, kjo në përgjithësi nuk arrin të përkthehet në zgjedhje dhe konkurrencë të vërtetë të pikëpamjeve për shkak të pronësisë së përqendruar, ndikimit politik dhe cenueshmërisë financiare të mediave.

Monitori i Pronësisë së Medias (BIRN 2023) raporton se një grup i vogël kompanish kontrollojnë një pjesë të konsiderueshme si të tregut ashtu edhe të audiencës, shpesh përmes strukturave të paqarta të pronësisë dhe zotërimeve ndërmediatike. Mungesa e transparencës rreth pronësisë gërryen më tej pavarësinë e medias, duke u lejuar elitave politike dhe të korporatave të formësojnë politikatat editoriale prapa skenave. Në mënyrë specifike, mediat private shpesh varen nga fondet publike të reklamave, të cilat ndahen në mënyrë disproporcionale për mediat me mbulim të favorshëm të partive në pushtet. Ky leva financiare kompromenton pavarësinë editoriale dhe nxit vetëcensurën. Instituti Ndërkombëtar i Shtypit paralajmëron se kjo praktikë krijon një klimë ku gazetaria investigative dekurajohet dhe historitë politikisht të ndjeshme shpesh shmangen (Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë 2023).

Radio Televizioni Maqedonas (RTM), transmetuesi publik i vendit, është zyrtarisht i ngarkuar me ofrimin e përmbajtjes së paanshme sipas Ligjit për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale të vitit 2017 (i ndryshuar në vitin 2024). Megjithatë, në praktikë, mbështetja e RTM-së në financimin shtetëror e lë atë të cenueshëm ndaj ndërhyrjeve politike, veçanërisht në periudhat parazgjedhore. Analiza nga Instituti Goethe (Tahiri 2021) konfirmon se RTM-ja përballet me vështirësi si me autonominë financiare ashtu edhe me presionin

Ekosistemi mediatik i Maqedonisë së Veriut është nga jashtë pluralist, por i mungon ekuilibri dhe pavarësia.

politik, duke kufizuar rolin e saj si një transmetues i shërbimit publik të paanshëm.

Edhe pse depërtimi i internetit në Maqedoninë e Veriut është relativisht i lartë (Kemp 2024), duke arritur mbi 92 përqind të popullsisë, kjo nuk ka siguruar qasje të barabartë në informacion të besueshëm. Në qasjen dhe përzgjedhjen e përmbajtjes, komunitetet rurale dhe pakicat etnike shpesh përballen me zbrazëtira gjuhësore, mungesë të mediave lokale dhe nivele më të ulëta të shkrim-leximit digjital. Këto pabarazi strukturore kontribuojnë në një peizazh të pabarabartë informacioni që i lë grupe të caktuara më të prekshme ndaj FIMI-t dhe paragjykimeve mediatike në një kuptim më të gjerë.

Financimi shtetëror luan një rol gjithnjë e më të spikatur në sektorin mediatik të Maqedonisë së Veriut, duke ngritur shqetësime në lidhje me pavarësinë e medias dhe klientelizmin e mundshëm. Mekanizmat e financimit janë shpesh të errët dhe të kufizuar, duke i lënë mediat e pavarura të varura nga donatorët. Ndërsa subvencionet direkte (kryesisht për shtypin) janë modeste dhe në rënie, financimi indirekt shtetëror përmes reklamave politike të paguara dhe fushatave të ‘interesit publik’ të sponsorizuara nga shteti tani formojnë një rrjedhë të konsiderueshme të ardhurash. Vetëm në vitin 2024, reklamat politike gjatë zgjedhjeve tejkaluan 10 milionë euro, me portalet online që morën mbi 800,000 euro për zgjedhjet parlamentare (Jordanovska 2024). Totali i kombinuar për reklamat politike në portalet online për zgjedhjet presidenciale dhe parlamentare të atij viti vlerësohet në 2 milionë euro. Ky sistem përfiton në mënyrë disproporcionale partitë e mëdha dhe mediat e orientuara politikisht dhe i mungon mbikëqyrja e duhur (shih: Fondacioni Metamorfozis 2025a).

Ndërsa polarizimi i medias intensifikohet dhe presionet financiare dhe politike rriten, hapësira për gazetari të pavarur, investigative dhe me cilësi të lartë vazhdon të tkurret.

Modeli i disa narrativave dominuese të medias, i kombinuar me zbatimin e dobët rregullator dhe burimet e kufizuara gazetareske, ka çuar në mbizotërimin e asaj që quhet ‘gazetari kopjo-ngjit’. Në këtë model, përmbajtja ribotohet shpesh nga media të tjera pa verifikim ose kontekst të duhur, duke dobësuar më tej besimin e publikut në besueshmërinë e medias krahasuar me vitet pas pavarësisë.

Derisa polarizimi i medias intensifikohet dhe presionet financiare dhe politike shtohen, hapësira për gazetari të pavarur, investigative dhe me cilësi të lartë – një gur themeli i qëndrueshmërisë demokratike – vazhdon të tkurret. Kjo krijon një mjedis për lulëzimin e dezinformimit, i cili përkeqësohet më tej nga rregullimi i dobët, mungesa e transparencës dhe mekanizmat e dobët të llogaridhënies. Dezinformimi online dhe shkeljet etike janë të përhapura. Organet vetërregulluese të medias, si Këshilli i Etikës së Medias, janë të

mbingarkuara në përputhje me rrethanat dhe kanë vështirësi të adresojnë vëllimin e ankesave, veçanërisht online. Megjithëse përpjekjet për shkrim-leximin mediatik janë rritur, veçanërisht përmes një kurrikule të prezantuar në vitin 2021 dhe iniciativave të shoqërisë civile, këto ishin kryesisht të financuara nga donatorët dhe mund të mos vazhdojnë pa mbështetje të rinovuar. Për shembull, Shembuj të këtyre iniciativave përfshijnë iniciativën e Fondacionit Metamorfozis për një qasje të të gjithë shoqërisë në luftimin e dezinformimit dhe projektin YouThink të financuar nga Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar e USAID-it.

3.1. NDIKIMI I MEDIAVE TË LIDHURA ME JASHTË VENDIT

Ndërsa sistemi mediatik i Maqedonisë së Veriut nuk karakterizohet nga pronësi e gjerë e huaj, ndikimi i narrativave të lidhura me të huajt – veçanërisht nga Rusia dhe Kina – është i përhapur dhe në rritje (Balkan Insight 2024; Balkan Insight nd). Këto ndikime ushtrohen përmes ndarjes së përmbajtjes, sindikimit, ribotimit të përmbajtjes së mediave shtetërore të huaja dhe përdorimit të ndërmjetësve vendas.

Mediat shtetërore kineze, të tilla si Agjencia e Lajmeve Xinhua dhe Rrjeti Global i Televizionit të Kinës (CGTN), mbajnë korrespondentë në Shkup dhe bashkëpunojnë me mediat lokale për të publikuar përmbajtje që thekson leadershipin global dhe bujarinë ekonomike të Kinës. Këto narrativa shpesh e portretizojnë Kinën si një partner zhvillimi, duke minimizuar diskursin mbi çështje të tilla si varësia nga borxhi, mungesa e transparencës në projektet kineze të infrastrukturës ose shqetësimet e mundshme të qeverisjes të lidhura me investimet kineze (Blazhevski 2023).

Ndikimi rus është më i hapur dhe i ngarkuar politikisht. Përmbajtja nga Sputnik, RT dhe burime të tjera të mbështetura nga Kremli ribotohet shpesh nga faqet e internetit maqedonase me pak ose aspak filtrim editorial. Këto narrativa nxisin skepticizëm ndaj BE-së dhe NATO-s, vënë në pikëpyetje legjitimitetin e institucioneve demokratike dhe shpesh theksojnë pakënaqësitë historike dhe përafrimin kulturor me Rusinë (Simonovska 2024).

Mesazhi strategjik përqendrohet në portretizimin e Perëndimit si dekadent ose hegje-monik, dhe në delegitimimin e reformave të lidhura me integrimin euroatlantik.

Ndërsa sistemi mediatik i Maqedonisë së Veriut nuk karakterizohet nga pronësi e gjerë e huaj, ndikimi i narrativave të lidhura me të huajt është i përhapur dhe në rritje.

Përhapja e narrativave të tilla lehtësohet nga mediat maqedonase që hyjnë me dëshirë në marrëveshje sindikimi ose ripërdorimi të përmbajtjes, si dhe nga aktorë ideologjikisht simpatikë brenda vendit. Në disa raste, këto marrëdhënie mbështeten nga stimuj financiarë ose materialë. Një taktikë e dukshme për rritjen e besueshmërisë dhe shtrirjes është përdorimi i gjuhës lokale, markës dhe personaliteteve të medias për t'i dhënë përmbajtjes me origjinë të huaj një pamje vendase. Instituti i BE-së për Studime të Sigurisë vëren se përdorimi i zërave lokalë dhe platformave që përballen me vend është një shenjë dalluese e operacioneve bashkëkohore të ndikimit. Aktorët e huaj investojnë në legjitimitetin lokal, duke përdorur formate të njohura dhe mesazhe rezonante kulturore për të maskuar origjinën e jashtme të narrativave (Zoriq 2025). Kjo taktikë e ndërlikon ndjeshëm aftësinë e konsumatorëve të medias për të dalluar informacionin e besueshëm nga përmbajtja manipuluese.

Periudhat zgjedhore janë veçanërisht të ndjeshme ndaj manipulimit të informacionit të huaj. Raportet hetimore dhe studimet akademike kanë dokumentuar përpjekje të koordinuara për të ndikuar në sjelljen e votuesve dhe ndjenjën publike gjatë fushatave zgjedhore, shpesh përmes mediave sociale dhe faqeve të internetit që duket se drejtohen në nivel lokal, por që shtyjnë përpara përmbajtje të përputhur me interesat strategjike të huaja (Palloshi Disha et al. 2025).

Këto fushata ndikimi nuk kufizohen vetëm në portalet e lajmeve. Ata shtrihen në sferat kulturore, arsimore dhe ekonomike, duke përfshirë Institutet Konfuci, ngjarjet kulturore dhe bursat që shërbejnë për të normalizuar narrativat e huaja të sponsorizuara nga shteti. Qëllimi strategjik afatgjatë është të krijojë një perceptim të favorshëm për shtetet sponsorizuese, duke minuar normat dhe institucionet demokratike të Maqedonisë së Veriut.

Ekosistemi i informacionit i Maqedonisë së Veriut vuan jo vetëm nga ndikimi i huaj dhe dobësitë strukturore, por edhe nga dobësitë endemike në cilësinë gazetareske.

3.2. STANDARDET GAZETARESKE

Ekosistemi i informacionit i Maqedonisë së Veriut vuan jo vetëm nga ndikimi i huaj dhe dobësitë strukturore, por edhe nga dobësitë endemike në cilësinë gazetareske. Këto përfshijnë presionet ekonomike mbi punonjësit e medias, ndërhyrjet politike dhe mbrojtjet e kufizuara institucionale për standardet profesionale. Sipas Barometrit të Informacionit të Gjallë (VIBE) (IREX 2022), mjedisi mediatik i Maqedonisë së Veriut klasifikohet si 'Jo i Gjallë', duke reflektuar mungesën e pavarësisë editoriale, saktësisë së raportimit

dhe llogaridhënies publike të sektorit. Në kushte të tilla , dezinformimi dhe propaganda lulëzojnë, duke i lënë qytetarët pa qasje në burime të besueshme, gjithëpërfshirëse ose të larmishme të informacioneve.

Një nga shkaqet rrënjësore të rënies së cilësisë së gazetarisë është pasiguria ekonomike. Gazetarët në Maqedoninë e Veriut shpesh fitojnë më pak se paga mesatare kombëtare, me paga fillestare që variojnë nga 250 deri në 450 euro në muaj. Shumë prej tyre punojnë me kontrata të rastësishme, u mungon mbrojtja sociale dhe për këtë arsye përballen me pasiguri për jetesë, veçanërisht ata që punojnë në media më të vogla ose të pavarura. Kjo i bën ata shumë të prekshëm ndaj presioneve, duke përfshirë ryshfetin, shtrëngimin editorial ose autocensurën.

Ekzistojnë përpjekje për të përmirësuar kapacitetin gazetaresk. Organizata të tilla si Fondacioni Metamorfozis kanë lançuar portale për verifikimin e fakteve dhe programe të shkrim-leximit digjital për të luftuar dezinformimin. Paralelisht, organizata ndërkombëtare si Qendra Ndërkombëtare për Gazetarët kanë mbështetur gazetarët vendas me trajnime në gazetarinë e të dhënave, teknikat e verifikimit dhe strategjitë e para-dezinformimit (Dibbert dhe Orr 2024).

Pavarësisht këtyre ndërhyrjeve, kushtet e punës së gazetarëve mbeten të pasigurta. Shumë prej tyre veprojnë në një klimë frike. Ngacmimi, kërcënimet dhe frikësimi janë rutinë, veçanërisht për ata që mbulojnë tema të ndjeshme politikisht ose përçarëse shoqërore. Gazetarët femra përballen me rreziqe shtesë: abuzim të synuar në internet, shpifje seksiste dhe doksime. Disa raste kanë përfshirë kërcënime fizike ose mbikëqyrje; përgjigja nga autoritetet publike është shpesh e pamjaftueshme ose shpërfillëse.

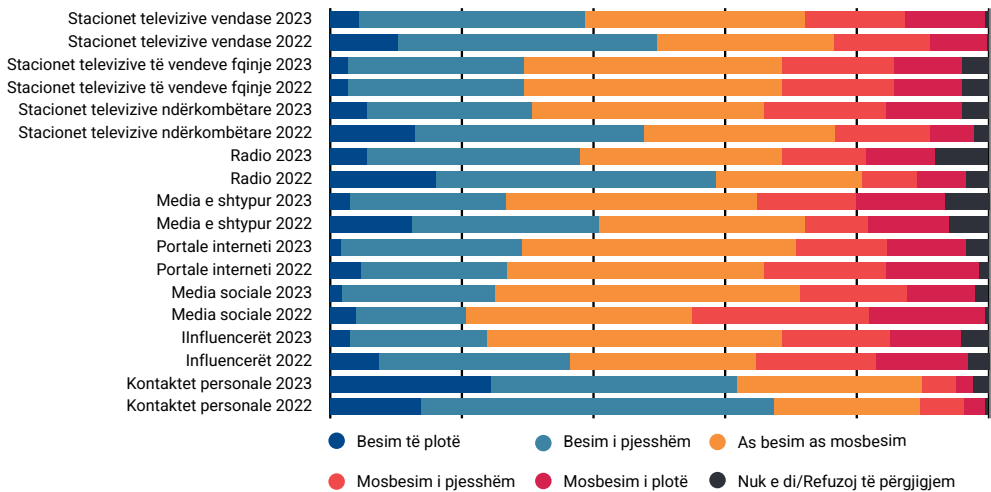
Ky mjedis profesional në përkeqësim e dobëson rolin e medias si një shtyllë dhe mbikëqyrës demokratik. Pa mbrojtje gjithëpërfshirëse të punës, zbatim të fuqishëm të etikës dhe mbështetje të qëndrueshme për raportimin investigativ, standardet gazetareske të Maqedonisë së Veriut do të mbeten të cënueshme si ndaj prishjes së brendshme ashtu edhe ndaj shfrytëzimit të jashtëm.

3.3. RËNIA E BESIMIT NË LAJMET KRYESORE

Besimi në media është në rënie të vazhdueshme. Sondazhi i lartpërmendur nga Fondacioni Metamorfozis (shih Figurën 3.1) tregon se më shumë se 64 përqind e popullsisë informohet çdo

ditë duke folur me kontaktet e tyre personale. Ky është i vetmi burim informacioni që tregon një rritje të 'besimit të plotë' gjatë kësaj periudhe (me një rënie të lehtë të qëndrimeve të kombinuara të besimit të plotë ose 'disi'). Besimi publik në median tradicionale (stacionet televizive, radio dhe media e shtypur) është më i lartë se ai i vendosur në median digjitale. Konkretnisht, 39 përqind e qytetarëve u besojnë plotësisht ose disi stacioneve televizive vendase, 30 përqind u besojnë stacioneve televizive nga vendet fqinje, 21 përqind u besojnë stacioneve televizive ndërkombëtare, 38 përqind u besojnë stacioneve radiofonike, ndërsa 27 përqind u besojnë medias së shtypur.

Figura 3.1. Ndryshimi në besimin publik në informacion (2022/2023), sipas kanalit

Burimi: Fondacioni Metamorfosis (Mitrevski 2024) Mitrevski, G., Efekti i dezinformimit dhe ndikimeve të huaja në proceset Demokratike në Maqedoninë e Veriut në vitin 2023 (Shkup: Fondacioni Metamorfosis, 2024), <https://metamorphosis.org.mk/en/izdanija_arhiva/the-effect-of-disinformation-and-foreign-influences-on-the-democratic-processes-in-north-macedonia-in-2023>, aksesuar më 5 gusht 2025)

Derisa TV kanalet kombëtare dhe gazetatat e shtypura mbeten aktive, ndikimi i tyre po zvogëlohet, veçanërisht tek audiencat më të reja të cilat gjithnjë e më shumë i drejtohen platformave të mediave sociale si Facebook, YouTube dhe TikTok për konsum lajmesh. Ky ndryshim është më i theksuar gjatë cikleve zgjedhore dhe periudhave të trazirave politike, kur platformat sociale bëhen burimet kryesore të informacionit. Duke mos pasur mbikëqyrje editoriale, këto

mjedise digjitale mundësojnë përhapjen e pakontrolluar të teorive të konspiracionit, "clickbait" dhe dezinformimit të motivuar politikisht.

Të përballura me rënien e shtrirjes së tyre, shumë media tradicionale kanë adoptuar një model të "lajmit të fundit" për të konkurruar me shpejtësinë e përmbajtjes digjitale. Duke vepruar kështu, ato shpesh sakrifikojnë thellësinë dhe kontekstin, duke favorizuar sensacionalizmin mbi saktësinë dhe duke u angazhuar në raportime "kopjo-ngjit" siç përshkruhet më sipër.

Një segment në rritje i popullsisë po i drejtohet burimeve jo-tradicionale për informacion: blogjeve, portaleve të pavarura, personave me ndikim dhe kanaleve në YouTube të bazuara në opinione. Këto platforma shpesh ofrojnë perspektiva alternative, por rrallë i nënshtrohen standardeve profesionale gazetareske. Pa llogaridhënie editoriale ose verifikim faktesh, këto burime mund të amplifikojnë narrativa përçarëse ose të rreme.

Erozioni i besimit në media është shfrytëzuar qëllimisht nga aktorë të lidhur politikisht, të cilët nxisin retorikën anti-mediatike dhe diskreditojnë gazetarinë e vendosur si të korruptuar, të anshme ose elitiste. Narrativa të tilla shpesh amplifikohen nga rrjetet e lidhura me jashtë që i paraqesin institucionet mediatike perëndimore si bashkëpunëtore në axhendat e politikës së jashtme dhe/ose manipuluese. Vlerësimi i VIBE 2024 thekson se si kjo dinamikë ka rritur ndjeshëm skepticizmin publik dhe shkëputjen nga institucionet tradicionale të medias (IREX 2024).

Korniza rregullatore për komunikimin politik online mbetet e pazhvilluar. Maqedonisë së Veriut i mungojnë rregulla të qarta për reklamimin politik digjital, transparencën e fushatave ose llogaridhënien e platformave. Si rezultat, përmbajtja politike mund të qarkullojë gjerësisht pa zbuluar financimin, sponsorizimin ose origjinën, duke e bërë të vështirë për qytetarët të vlerësojnë vërtetësinë dhe motivimin e mesazheve që hasin.

OSHC-të kanë bërë thirrje për reforma urgjente që do të përmirësojnë transparencën, duke avokuar për përpjekje më të mëdha për shkrim-lëksimin mediatik dhe partneritete më të forta midis rregullatorëve, platformave teknologjike dhe organizatave mbikëqyrëse. Një shqetësim kryesor është sigurimi që media të përmbushë rolin e saj demokratik si burim informacioni të saktë dhe llogaridhënieje publike. Megjithatë, këto masa ende nuk janë zbatuar në shkallë të gjerë, duke lënë një boshllëk kritik në qëndrueshmërinë demokratike të Maqedonisë së Veriut.

Maqedonia e Veriut nuk ka rregulla të qarta për reklamën politike digjitale, transparencën e fushatave apo llogaridhënien e platformave.

Rindërtimi i besimit në media do të kërkojë një qasje shumëplanëshe: rritjen e njohurive mediatike në shkolla, zbatimin e standardeve etike në të gjitha platformat mediatike, investimin në gazetari investigative dhe sigurimin e neutralitetit politik në shpërndarjen e fondeve publike. Deri atëherë, mbështetja e publikut në burime informacioni të fragmentuara dhe shpesh të pabesueshme do të vazhdojë të minojë themelet e një shoqërie të informuar dhe demokratike.

Kapitulli 4

MEDIAT SOCIALE

4.1. MJEDISE INFORMACIONI TË FRAGMENTUARA

Mjedisi digjital i informacionit në vend është formuar si nga ndarjet shoqërore afatgjata ashtu edhe nga ndikimi shkatërrues i mediave digjitale. Studime dhe raporte të shumta monitorimi konfirmojnë se sfera online e vendit është thellësisht e segmentuar përgjatë vijave etnike, politike dhe ideologjike, me këto ndarje të pasqyruara dhe të amplifikuara në hapësirat digjitale dhe të mediave sociale (Micevski dhe Trpevska 2023; Palloshi Disha, Halili dhe Rustemi 2023). Ky fragmentim nuk është një produkt i pashmangshëm i përbërjes shumëetnike të vendit, por është gjithashtu rezultat i përhapjes së mediave digjitale dhe zgjerimit të platformave online, të cilat kanë tejkaluar përgjigjet politike dhe përpjekjet vetërregulluese.

Hulumtimet empirike (Feta 2023 Armakolas dhe Krstinovska; Ilazi et al. 2022) kanë dokumentuar formimin e dhomave të jehonës në Facebook, Telegram dhe platforma të tjera, ku përdoruesit grumbullohen rreth identiteteve të përbashkëta politike ose etnike dhe ekspozohen kryesisht ndaj përmbajtjes që përforcon bindjet e tyre paraprake. Gjatë cikleve zgjedhore, këto dhoma jehone bëhen veçanërisht të spikatura pasi aktorët politikë dhe ndikuesit keqdashës shfrytëzojnë paragjykimin konfirmues për t'u mobilizuar nëpërmjet narrativave përçarëse ose ekstremiste (Gudachi 2024). Zgjedhjet e vitit 2024, për shembull, panë një rritje të diskurseve negative online (Trojačanec dhe Rizaov 2024). Kjo do të thotë, fushatat e shpifjes dhe dezinformimi i synuar – me platformat digjitale që shërbejnë si vektorë kryesorë – minuan besimin në institucione dhe thelluan përçarjet ndëretnike. Hulumtimet nga Instituti për Studime të Komunikimit nënvizojnë se si pakënaqësitë historike, identiteti etnik dhe teoritë e konspiracionit janë përdorur për të nxitur politika

Mjedisi digjital i informacionit në Maqedoninë e Veriut është formësuar si nga ndarjet shoqërore afatgjata ashtu edhe nga ndikimi shkatërrues i mediave digjitale.

Analizat e fundit nxjerrin në pah se algoritmet e mediave sociale, të dizajnuara për të maksimizuar angazhimin e përdoruesve, përzgjedhin në mënyrë sistematike përmbajtje që përputhet me preferencat ekzistuese të përdoruesve.

përgjashtuese dhe për të delegitimuar kundërshtarët (Trajkoska et al.2024).

Analizat e fundit (Ross Arguedas dhe bahkëpunëtorët 2022) nxjerrin në pah se algoritmet e mediave sociale, të dizajnuara për të maksimizuar angazhimin e përdoruesve, përzgjedhin në mënyrë sistematike përmbajtje që përputhet me preferencat ekzistuese të përdoruesve, duke ngushtuar kështu ekspozimin ndaj pikëpamjeve të ndryshme dhe duke përforcuar paragjykimin konfirmues. Ky proces jo vetëm që homogjenizon diskursin online brenda grupeve, por gjithashtu përshpejton përhapjen e dezinformatave, duke i bërë përdoruesit më të ndjeshëm ndaj manipulimit dhe më pak të prirur të hasin informacion korrigjues ose perspektiva alternative. Rezultati është një polarizim digjital i rrënjësor që mbyt debatin kritik dhe pengon shqyrtimin demokratik.

4.2. SHFRYTËZIMI I TEKNOLOGJIVE DIGJITALE DHE TË MEDIAVE SOCIALE

Teknologjitë digjitale më të përdorura dhe më të synuara përfshijnë faktorë të shumtë cenueshmërie. Facebook, Telegram, YouTube dhe platformat alternative si Parler prodhojnë amplifikim algoritmik, kanë pengesa të ulëta për krijimin e llogarive dhe moderohen vetëm dobët. Gjatë ciklit zgjedhor të vitit 2024, aktorët politikë dhe ndikuesit keqdashës i shfrytëzuan këta faktorë me taktika duke përfshirë përdorimin e koordinuar të llogarive të rreme dhe anonime, amplifikimin e pretendimeve të paverifikuara dhe vendosjen strategjike të përmbajtjes së ngarkuar emocionalisht për të maksimizuar angazhimin dhe viralitetin.

Dëshmitë nga raportet e Rrjetit Ballkanik të Gazetarisë Investigative (BIRN) dhe Instituti për Dialog Strategjik Gjermani tregojnë se fushatat e synuara të dezinformimit shfrytëzuan në mënyrë sistematike mundësitë e mediave sociale për mikrotargetim dhe formimin e dhomës së jehonës (Nikoliq 2020). Grupet në Facebook dhe Telegram u përdorën për të mobilizuar mbështetësit dhe për të përhapur narrativa anti-perëndimore, pro-Kremlin dhe anti-minoritete, me më shumë se 60 përqind të mesazheve të monitoruara që shprehnin ndjenja anti-perëndimore dhe 24 përqind qëndrime pro-Kremlin. Partitë dhe aktorët politikë i paraqitën në mënyrë rutinore kundërshtarët si kërcënime ekzistenciale për identitetin kombëtar ose etnik, duke përdorur ankesa historike dhe retorikë përgjashtuese për të nxitur polarizimin. Përdorimi i pyetjeve retorike, llogarive të rreme dhe

përmbajtjes njëgjueshe çon më tej në fluska filtri të rrënjësura dhe në angazhim të kufizuar ndërkomunitar.

Ndërkohë që ka pasur shqetësime në rritje në lidhje me potencialin e përmbajtjes së gjeneruar nga inteligjenca artificiale dhe deepfakes, hulumtimi më i fundit zbulon se, që nga viti 2024, ndikimi në Maqedoninë e Veriut mbeti i kufizuar. Shumica e përmbajtjes së manipuluar nga inteligjenca artificiale në qarkullim është përqendruar te figurat publike të huaja dhe ende nuk është përdorur si armë në shkallë të gjerë në kontekstin vendas, kryesisht për shkak të barrierave gjuhësore dhe teknike. Përdorimet e vetme të teknologjisë deepfake janë gjetur në reklama mashtruese, duke u imituar si prezantues të njohur televizivë dhe mjekë publikë.

4.3. ZBRAZËTIRA NË POLITIKAT E MODERIMIT

Përpjekjet për të zbutur këto dobësi të platformave digjitale janë udhëhequr kryesisht nga shoqëria civile. Iniciativa të tilla si shërbimi i verifikimit të fakteve i Fondacionit Metamorfozis, fushatat e ndërgjegjësimit publik dhe ngjarjet e angazhimit të të rinjve ('Cyber Shakes') kanë synuar të ndërtojnë qëndrueshmëri dhe të promovojnë njohuritë mediatike. Strategjitë dhe kodet kombëtare të sjelljes janë diskutuar, por zbatimi mbetet i pjesshëm dhe i fragmentuar, pa një kuadër rregullator gjithëpërfshirës ose përgjigje të koordinuar institucionale deri më tani. Si rezultat, ndërsa është bërë njëfarë progresi në angazhimin dhe ndërgjegjësimin publik, efektiviteti i përgjithshëm i këtyre kundërmasave mbetet i kufizuar.

Më keq akoma, zbutja e politikave të moderimit të përmbajtjes Meta/Facebook do të ketë një ndikim të jashtëzakonshëm (Trojačanec 2025) – dhe jo vetëm në praktikatat tashmë jokonsistente të moderimit të Facebook-ut (si platforma më e përdorur e mediave sociale). Raporti i BIRN (Gudaçi 2024) thekson se si diskursat negative online, sulmet personale dhe taktikat e frikësimit ishin të përhapura gjatë zgjedhjeve të vitit 2024, me politikanët që i paraqesin kundërshtarët si kërcënime ekzistenciale për identitetin kombëtar ose etnik, duke konsoliduar kështu bazën e tyre dhe duke delegjitimuar rivalët. Partitë gjithashtu manipulojnë tiparet e platformës duke mikrotargetuar audiencat, duke ruajtur siloset e komunikimit njëgjuesh dhe duke përdorur pyetje retorike për të mbjellë në mënyrë të fshehtë dyshime pa prova të drejtpërdrejta.

Zbutja e politikave të moderimit të përmbajtjes së Meta/Facebook do të ketë një ndikim të jashtëzakonshëm – dhe jo vetëm në praktikatat tashmë jokonsistente të moderimit të Facebook-ut.

Amendamentet në Ligjin për Median të vitit 2013 synojnë t'i vendosin mediat online nën mbikëqyrje rregullatore, me një regjistër të ri për mediat online dhe kërkesa të shtuara për transparencë. OSHC-të që punojnë në verifikimin e fakteve janë partnerizuar me organizata të tjera në BE dhe më gjerë për të raportuar gjuhën e urrejtjes dhe dezinformimin, dhe kështu kanë ruajtur komunikim më të mirë me platformat, veçanërisht Facebook-un. Ndërsa këto masa kanë treguar njëfarë ndikimi pozitiv, efektiviteti i përgjithshëm mbetet i pjesshëm, i penguar nga zbatimi i fragmentuar, shtrirja e kufizuar dhe përshtatshmëria e vazhdueshme e aktorëve keqdashës.

Kapitulli 5

SFERA LIGJORE DHE RREGULLATORE

5.1. AUTORITETE RREGULLATORE JOEFEKTIVE

Qeveria aktuale e Maqedonisë së Veriut, e udhëhequr nga partia konservatore VMRO-DPMNE nën kryeministrin Hristijan Mickoski, nuk e ka trajtuar publikisht çështjen e FIMI-t. Ndërsa Fondacioni Metamorfozis dhe OSHC të tjera kanë ngritur alarmin në lidhje me mënyrën se si qeveria po i trajton sfidat që lidhen me FIMI-n (Trojačanec dhe Rizaov 2024), institucionet shtetërore kanë mbetur kryesisht joaktive në këtë fushë.

Në vitin 2019, qeveria e mëparshme propozoi një plan konkret për të adresuar dezinformimin, por që atëherë ka pasur pak përparim. Asambleja Kombëtare nuk e ka trajtuar çështjen FIMI në asnjë nga komisionet e saj (Trojačanec dhe Rizaov 2024), pavarësisht se të paktën pesë komisione kanë mandatin për ta bërë këtë. Vetëm Komisioni për Mbrojtje dhe Siguri ka treguar interes për t'u angazhuar me këtë çështje.

Për më tepër, janë ngritur shqetësime në lidhje me qasjen e qeverisë ndaj qasjes në d0he kufizimet në qasjen në të dhëna nga Regjistri Qendror kanë ngjallur frikën e një rënijeje të transparencës dhe llogaridhënies. Gazetarët kanë raportuar vonesa dhe refuzime në marrjen e informacionit publik, të cilat mund të pengojnë përpjekjet për të luftuar në mënyrë efektive FIMI-n.

Si përmbledhje, as qeveria aktuale dhe as Sobranie (Parlamenti i Maqedonisë së Veriut) nuk kanë treguar iniciativë të konsiderueshme në adresimin e FIMI. Organizatat e shoqërisë civile e kanë kritikuar vazhdimisht këtë mungesë vullneti politik dhe veprimesh konkrete,

As qeveria aktuale dhe as Parlamenti i Maqedonisë së Veriut nuk kanë treguar iniciativë të rëndësishme në adresimin e FIMI.

duke theksuar se si propozimet e pamjaftueshme legislative dhe mekanizmat e dobët të mbikëqyrjes pengojnë përgjigjet efektive.

Kapitulli 6

PËRFUNDIM DHE REKOMANDIME: NJË QASJE QË PËRFSHIN TË GJITHË SHOQËRINË

Beteja e Maqedonisë së Veriut kundër dezinformimit dhe FIMI-t nuk mund të fitohet nga asnjë aktor i vetëm. Si një vend që dikur konsiderohej një shtyllë stabiliteti në Ballkanin Perëndimor, niveli i qëndrueshmërisë ose dobësive të tij ka implikime përtej kufijve të tij. Kompleksiteti i sfidës kërkon një qasje të të gjithë shoqërisë dhe një angazhim të konsiderueshëm rajonal; një përpjekje të qëndrueshme dhe të koordinuar që përfshin institucionet qeveritare, median, shoqërinë civile, aktorët e sektorit privat (duke përfshirë platformat teknologjike dhe reklamuesit), akademinë dhe qytetarët. Vetëm përmes përgjegjësisë së përbashkët dhe veprimit kolektiv mund të ndërtohet një ekosistem informacioni elastik dhe i besueshëm.

Rreziqet janë të larta: dezinformimi dhe FIMI dëmtojnë proceset demokratike, gërryejnë besimin publik, përforcojnë përçarjet sociale dhe dobësojnë aspiratat e integritetit euroatlantik të Maqedonisë së Veriut. Pa veprime vendimtare, industria e manipulimit të informacionit do të vazhdojë të përshtatet me shpejtësi, duke tejkaluar rregulloret dhe duke shfrytëzuar dobësitë sistemike. Mjedisi që rezulton nga mosbesimi dhe polarizimi kërcënon të destabilizojë shoqërinë dhe të kompromentojë integritetin e institucioneve kryesore.

Çështja kryesore është se kjo nuk është thjesht një çështje kombëtare. Duke pasur parasysh natyrën transnacionale të mediave digjitale, dezinformimi rrjedh përtej kufijve dhe shfrytëzon rrjetet ndërkombëtare. Përshtatja e kuadrit ligjor dhe politik të Maqedonisë së Veriut me standardet ndërkombëtare, siç është Akti i shërbimeve digjitale të BE-së (DSA) 2022 dhe Akti Evropian i lirisë së medias 2024, është thelbësore për të siguruar përgjigje koherente, ndërvepruese dhe efektive. Një përputhje e tillë do të forcojë mbrojtjet

Pa veprime vendimtare, industria e manipulimit të informacionit do të vazhdojë të përshtatet me shpejtësi, duke tejkaluar rregulloret dhe duke shfrytëzuar dobësitë sistemike.

Duke promovuar transparencën, llogaridhënien dhe njohuritë mediatike, vendi mund të rindërtojë besimin e qytetarëve në institucionet publike dhe të fuqizojë komunitetet që të angazhohen në mënyrë kritike me informacionin.

e brendshme, duke kontribuar njëkohësisht në qëndrueshmërinë dhe bashkëpunimin më të gjerë rajonal.

Adresimi i dezinformimit dhe FIMI-t ofron gjithashtu një mundësi për të forcuar qeverisjen demokratike në Maqedoninë e Veriut në një kuptim më të gjerë. Duke promovuar transparencën, llogaridhënien dhe njohuritë mediatike, vendi mund të rindërtojë besimin e qytetarëve në institucionet publike dhe të fuqizojë komunitetet që të angazhohen në mënyrë kritike me informacionin. Investimi në gazetari të pavarur, verifikimin e fakteve dhe kapacitetin e shoqërisë civile janë themelore për këtë përpjekje.

Në fund të fundit, ndërtimi i qëndrueshmërisë ndaj dezinformimit kërkon që ekosistemi i informacionit të shihet si një e mirë publike e përbashkët. Kjo kërkon angazhim afatgjatë ndaj reformës ligjore, ndërtimit të kapaciteteve institucionale dhe nxitjes së një kulture të përgjegjësisë digjitale dhe angazhimit kritik në të gjithë shoqërinë.

REKOMANDIME

1. Zhvillimi dhe zbatimi i një strategjie kombëtare kundër dezinformimit

Të krijohet një mekanizëm gjithëpërfshirës koordinimi kombëtar që bashkon organet qeveritare, shoqatat e medias, organizatat e shoqërisë civile, ekspertët akademikë, kompanitë e teknologjisë dhe përfaqësuesit e qytetarëve. Ky forum duhet të nxisë dialogun e vazhdueshëm, planifikimin e përbashkët dhe llogaridhënien e përbashkët për të siguruar përgjigje adaptive ndaj taktikave në zhvillim të dezinformimit. Strategjia duhet të jetë në përputhje me kornizat ligjore ndërkombëtare, siç janë standardet e Këshillit të Evropës dhe normat e tjera të të drejtave të njeriut dhe qeverisjes digjitale që garantojnë pajtueshmërinë, ndërveprimin dhe përforcimin e vlerave demokratike si në vend ashtu edhe përtej kufijve.

2. Reformimi i reklamave politike dhe financimit të medias

Të zbatohen kërkesa të repta transparence për reklamën politike, duke përfshirë zbulimin e detyrueshëm të burimeve të financimit, pronësisë dhe ekipeve editoriale. Të rregullohen dhe monitorohen shpenzimet për reklama politike për të parandaluar përhapjen e 'mediave fantazmë' – mediave të lidhura politikisht të krijuara qëllimisht për të siguruar fonde zgjedhore dhe për të shmangur kufizimet ligjore të shpenzimeve. Të angazhohen palët e interesuara të sektorit privat, agjencitë dhe platformat e marketingut digjital për

t'u zotuar për praktikat etike të reklamimit. Të miratohen praktika rregullatore në përputhje me dispozitat e DSA-së mbi reklamata politike online, duke përfshirë raportet e transparencës dhe mekanizmat për të parandaluar mikrotargetingun manipulues, duke mbrojtur njëkohësisht privatësinë dhe lirinë e shprehjes sipas ligjit vendas dhe ndërkombëtar.

3. Ndërprerja e ekonomisë së dezinformimit përmes bashkëpunimit ndërsektorial

Mbështetni paga të drejta dhe kushte të përmirësuara pune për profesionistët e medias për të zvogëluar stimujt ekonomikë që i shtojnë talentet drejt rrjeteve dezinformuese me qëllim fitimi. Inkurajoni bashkëpunimin midis gazetarëve investigativë, verifikuesve të fakteve dhe mbikëqyrësve të shoqërisë civile për të ekspozuar fushatat e dezinformimit dhe për të rritur ndërgjegjësimin për to. Punoni me platformat digjitale për të rritur transparencën algoritmike dhe për të zvogëluar amplifikimin e përmbajtjes së dëmshme, të nxitur nga angazhimi. Platformat që operojnë në Maqedoninë e Veriut duhet të mbahen përgjegjëse për të përmbushur kërkesat e DSA-së mbi moderimin e përmbajtjes, vlerësimin e rrezikut dhe mekanizmat e kompensimit të përdoruesve për të zbutur rreziqet sistemike të dezinformimit.

4. Rindërtimi i besimit publik përmes transparencës institucionale dhe njohurive mediatike

Të promovohet një hapje dhe reagim më i madh i institucioneve publike për të rindërtuar besimin e qytetarëve në proceset demokratike. Të zbatohen programe mbarëkombëtare të shkrim-leximit mediatik në të gjitha shkollat, universitetet dhe komunitetet për t'i pajisur qytetarët me aftësitë e të menduarit kritik të nevojshme për njohjen dhe rezistimin ndaj dezinformimit. Të fuqizohen OSHC-të për të udhëhequr iniciativa në nivel lokal që nxisin dialogun, qëndrueshmërinë dhe shkrim-leximin digjital. Këto përpjekje duhet të përfshijnë parimet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, duke përfshirë mbrojtjen e lirisë së shprehjes dhe privatësisë, duke siguruar ndërgjegjësim publik të ekuilibruar dhe gjithëpërfshirës.

5. Forcimi i kornizave ligjore dhe rregullatore me angazhim ndërsektorial

Të përditësohen dhe harmonizohen ligjet që rregullojnë përmbajtjen digjitale, reklamata politike, mikrotargetingun dhe gjuhën e urrejtjes në internet për t'i bërë ato efektive, të zbatueshme dhe në përputhje me normat demokratike. Të fuqizohen organet rregullatore me burime, pavarësi dhe autoritet të mjaftueshëm për të monitoruar dhe për t'iu përgjigjur kërcënimeve të dezinformimit në të gjitha formatet e

medias. Të lehtësohet bashkëpunimi i vazhdueshëm midis qeverisë, shoqërisë civile, akademisë dhe ofruesve të platformave për të monitoruar pajtueshmërinë dhe për t'iu përgjigjur shpejt sfidave të reja. Të sigurohet që legjislacioni vendas të jetë plotësisht në përputhje me Aktin e Shërbimeve Digjitale të BE-së dhe standardet e tjera ligjore ndërkombëtare përkatëse, duke nxitur bashkëpunimin ndërkufitar dhe duke mundësuar mekanizma të fuqishëm zbatimi.

Referencat

- 360stepeni.mk, 'За 61% од гласачите на ВМРО-ДПМНЕ и за 62% од поддржувачите на Левица членство во ЕУ не е добра работа' [Për 61% të votuesve të VMRO-DPMNE-së dhe 62% të mbështetësve të Levicës, anëtarësimi në BE nuk është një gjë e mirë], Shkurt 2023a, <<https://360stepeni.mk/za-61-od-glasachite-na-vmro-dpmne-i-za-62-od-poddrzhuvachite-na-levitsa-chlenstvo-vo-eu-ne-e-dobra-rabota>>, qasur 4 Gusht 2025
- , 'МПЦ ОА повикува на протест на 29 јуни во Скопје против предлог-законите за матична евиденција и родова еднаквост' [КОМ АО бën thirrje për protestë më 29 qershor në Shkup kundër projektligjeve për regjistrimin civil dhe barazinë gjinore], Korrik 2023b, <<https://360stepeni.mk/mpcs-oa-povikuva-na-protest-na-29-juni-vo-skopje-protiv-predlog-zakonite-za-matichna-evidentsija-i-rodova-ednakvost>>, qasur 4 Gusht 2025
- Association of Journalists of Macedonia, 'Media Freedom in North Macedonia: Fragile Process: Fact-Finding Press Freedom Mission Report' [Liria e medias në Maqedoninë e Veriut: Proces i brishtë: Raporti i Mmsionit të lirisë së shtypit për mbledhjen e fakteve], Shkup, 5-7 Qershor 2023, <<https://ipi.media/wp-content/uploads/2023/10/EN-Fact-Finding-PFM-Report-251023-web-1.pdf>>, qasur 5 Gusht 2025
- Balkan Insight, 'China in the Balkans' [Kina në Ballkan], [n.d.], <<https://balkaninsight.com/mk/china-in-the-balkans>>, qasur 4 Gusht 2025
- , 'BIRN doc lifts lid on Russian disinformation in Balkans' [Dokumentari i BIRN zbulon detaje mbi dezinformimin rus në Ballkan], 10 Maj 2024, <<https://balkaninsight.com/2024/05/10/birn-doc-lifts-lid-on-russian-disinformation-in-balkans>>, qasur 4 Gusht 2025
- Balkan Investigative Reporting Network (BIRN), Media Ownership Monitor, 'North Macedonia 2023' [Maqedonia e Veriut 2023], 12 Nëntor 2023, <<https://north-macedonia.mom-gmr.org/en>>, qasur 5 Gusht 2025
- Benazzo, S., Carlone, M. and Napolitano, M., 'North Macedonia might have a name but does it have a national identity?' [Maqedonia e Veriut mund të ketë një emër, por a ka një identitet kombëtar?], Euronews, 27 Janar 2019, <<https://www.euronews.com/2019/01/27/north-macedonia-might-be-born-but-does-it-have-a-national-identity>>, qasur 5 Gusht 2025
- Berendt, J., 'Macedonia government is blamed for wiretapping scandal' [Qeveria e Maqedonisë fajësohet për skandalin e përgjimeve telefonike], New York Times, 22 Qershor 2015, <<https://www.nytimes.com/2015/06/22/world/europe/macedonia-government-is-blamed-for-wiretapping-scandal.html>>, qasur 4 Gusht 2025
- Blazevski, B., 'Behind the scenes: Chinese influence in North Macedonia' [Prapa skenave: Ndikimi kinez në Maqedoninë e Veriut], Meta.mk, 8 Mars 2023, <<https://meta.mk/en/behind-the-scenes-chinese-influence-in-north-macedonia>>, qasur 5 Gusht 2025
- Dibbert, T. and Orr, B., 'Metamorphosis Foundation is navigating North Macedonia's complicated disinformation landscape' [Fondacioni Metamorfozis po lundron në peizazhin e ndërlikuar të dezinformimit të Maqedonisë së Veriut], International Journalists' Network, 2 Prill 2024, <<https://ijn.net/en/story/metamorphosis-foundation-navigating-north-macedonia%E2%80%99s-complicated-disinformation-landscape>>, qasur 5 Gusht 2025

- Emehet, E., 'North Macedonia's new government faces criticism over access to information' [Qeveria e re e Maqedonisë së Veriut përballet me kritika për aksesin në informacion], EU Balkan News, 25 Tetor 2024, <<https://balkan.eu.com/north-macedonias-new-government-faces-criticism-over-access-to-information>>, qasur 5 Gusht 2025
- European Commission, 'North Macedonia 2024 Report' [Raporti i vitit 2024 për Maqedoninë e Veriut], SWD (2024) 693 final, 30 Tetor 2024, <https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf>, qasur 28 Gusht 2025
- European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), North Macedonia Draft Law on Gender Equality, Opinion No. 1037/2021 [Projektligji i Maqedonisë së Veriut për Barazinë Gjinore, Opinioni Nr. 1037/2021], 28 Maj 2021, <[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2021\)044-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2021)044-e)>, qasur 28 Gusht 2025
- European Parliament and the Council of the European Union, European Media Freedom Act [Akti Evropian për Lirinë e Medias], 20 Mars 2024, <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-4-2024-INIT/en/pdf>>, qasur 28 Gusht 2025
- European Union, 'Ministerial Meeting of the Intergovernmental Conference Completing the Opening of the Negotiations on the Accession of North Macedonia to the European Union, General EU Position' [Takim ministror i konferencës ndërqeveritare që përfundon hapjen e negociatave për anëtarësimin e Maqedonisë së Veriut në Bashkimin Evropian, qëndrimi i përgjithshëm i BE-së], Qershor 2022, <https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/draft_general_eu_position.pdf>, qasur 5 Gusht 2025
- Feta, B., Armakolas, I. and Krstinovska, A., 'Understanding the Relationship between Radicalisation and the Media in North Macedonia' [Kuptimi i marrëdhënies midis radikalizimit dhe medias në Maqedoninë e Veriut], Policy Paper 141/2023, Hellenic Foundation for European & Foreign Policy (ELIAMEP), Korrik 2023, <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2023/07/Policy-Paper-141-PAVE-ELIAMEP-second-paper_FINAL.pdf>, qasur 5 Gusht 2025
- 'Final Agreement for the Settlement of the Differences as Described in the United Nation's Security Council Resolutions 817 (1993) and 845 (1993), the Termination of the Interim Accord 1995, and the Establishment of a Strategic Partnership Between the Parties' [marrëveshja përfundimtare për zgjidhjen e dallimeve siç përshkruhen në rezolutat 817 (1993) dhe 845 (1993) të këshillit të sigurimit të kombeve të bashkuara, përfundimi i marrëveshjes së përkohshme të vitit 1995 dhe vendosja e një partneriteti strategjik midis palëve], nënshkruar më, 17 Qershor 2018, <<https://www.mfa.gr/images/docs/eidikathemata/agreement.pdf>>, qasur 5 Gusht 2025
- Gagovski, B., 'When medical students apologize – the impact of the anti-gender movement in the public sphere' [Kur studentët e mjekësisë kërkojnë falje – ndikimi i lëvizjes antigjinore në sferën publike], Meta.mk, 23 Prill 2024, <<https://meta.mk/en/when-medical-students-apologize-the-impact-of-the-anti-gender-movement-in-the-public-sphere>>, qasur 5 Gusht 2025
- Giulio Sicurella, F. and Morača, T., *Analysing Enablers and Incentives of Election-Related Foreign Information Manipulation and Interference: A Global Methodology* [Analizimi i Faktorëve Mundësues dhe Stimujve të Manipulimit dhe Ndërhyrjes së Informacionit të Huaj në

- Lidhje me Zgjedhjet: Një Metodologji Globale] (Stockholm: International IDEA, 2025), <<https://doi.org/10.31752/idea.2025.48>>
- Group of MPs, ПРЕДЛОГ НА ЗАКОН ЗА ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МАТИЧНАТА ЕВИДЕНЦИЈА [Propozim i një ligji për të plotësuar ligjin për regjistrin civil 2023], Parliament of the Republic of North Macedonia, Qershor 2023, <<https://www.sobranie.mk/detali-na-materijal.nspx?param=7ec7622f-eeec3-4be5-8f22-4c41cb49a63c>>, qasur 28 Gusht 2025
- Gudachi, V., *Online Narratives and Discrimination: Stakes for Minorities in North Macedonian Elections* [Narrativat dhe Diskriminimi Online: Rreziqet për minoritetet në zgjedhjet e Maqedonisë së Veriut] (Belgrade: BIRN, 2024), <<https://balkaninsight.com/wp-content/uploads/2024/06/Online-narratives-and-discrimination.pdf>>, qasur 4 Gusht 2025
- Ilazi, R., Orana, A., Avdimetaj, T., Feta, B., Krstinovska, A., Christidis, Y. and Armakolas, I., *Online and Offline (De)radicalisation in the Balkans* [(De)radikalizimi online dhe offline në Ballkan], Working Paper 5, PAVE Project Publications, 2022, <<https://www.eliampep.gr/wp-content/uploads/2022/05/PAVE-D5.1-Online-and-Offline-Deradicalisation-in-the-Balkans.pdf>>, qasur 4 Gusht 2025
- International Foundation for Electoral Systems, 'Election FAQs: North Macedonia. Parliamentary Election May 8, 2024' [Pyetje të shpeshta rreth zgjedhjeve: Maqedonia e Veriut. zgjedhjet parlamentare 8 Maj 2024], 30 Prill 2024, <https://www.ifes.org/sites/default/files/2024-05/North%20Macedonia%20FAQ%20May%20Parliamentary%20Elections_2024_FINAL%20VERSION.pdf>, qasur 27 Gusht 2025
- International IDEA, Global State of Democracy Index, Democracy Tracker – 'North Macedonia' [Indeksi Global i Gjendjes së Demokracisë, Gjurmuesi i demokracisë – 'Maqedonia e Veriut'], [n.d.], <<https://www.idea.int/democracytracker/country/north-macedonia>>, qasur 5 Gusht 2025
- International Republican Institute (IRI), 'Public Opinion Poll: Residents of North Macedonia' [Sondazh i opinionit publik: Banorët e Maqedonisë së Veriut], 7 Mars 2022, <<https://www.iri.org/news/iri-north-macedonia-poll-shows-an-increase-in-foreign-influence-lack-of-transparency-in-political-parties-support-for-open-balkan-initiative>>, qasur 5 Gusht 2025
- IREX, Vibrant Information Barometer 2022 – 'North Macedonia' [Barometri i informacionit të gjallë 2022 – 'Maqedonia e Veriut'], <https://www.irex.org/files/VIBE_2022_North_Macedonia.pdf>, qasur 5 Gusht 2025
- , Vibrant Information Barometer 2024 – 'North Macedonia' [Barometri i informacionit të Gjallë 2024 – 'Maqedonia e Veriut'], <https://www.irex.org/sites/default/files/VIBE_2024_NorthMacedonia.pdf>, qasur 17 September 2025
- Jordanovska, M., 'За порталите 811 илјади евра од колачот за парламентарните избори' [Për portalet 811 mijë euro nga torta e zgjedhjeve parlamentare], 4 Tetor 2024, <<https://meta.mk/za-portalite-811-iljadi-evra-od-kolachot-za-parlamentarnite-izbori>>, qasur 5 Gusht 2025
- Jovanovska, B. and Milenkovska, S., *Women Politicians and Media Bias* [Politikanet gra dhe paragjykimet mediatike] (Skopje: Institute of Communication Studies (IKS), 2024), <<https://iks.edu.mk/en/research-analysis/women-politicians-and-media-bias>>, qasur 5 Gusht 2025

- Kanal 5 National TV, 'ВМРО-ДПМНЕ: Претседателот Мицкоски ги брани позициите на Македонија' [VMRO-DPMNE: Presidenti Mickoski mbron qëndrimet e Maqedonisë], 5 Qershor 2022, <<https://kanal5.com.mk/vmro-dpmne-pretседателот-mickoski-gi-brani-poziciite-na-makedonija/a533093>>, qasur 5 Gusht 2025
- Kemp, S., 'Digital 2024: North Macedonia' [Dixhital 2024: Maqedonia e Veriut], Datareportal, 23 Shkurt 2024, <<https://datareportal.com/reports/digital-2024-north-macedonia>>, qasur 4 Gusht 2025
- Kovachevska, D. and Janjić, S., *Mapping Gendered Disinformation in the Western Balkans – North Macedonia* [Hartimi i Dezinformimit Gjnor në Ballkanin Perëndimor – Maqedonia e Veriut] (Belgrade: Reporting Diversity Network/Media Diversity Institute Western Balkans, 2025), <<https://smartbalkansproject.org/wp-content/uploads/2025/05/Mapping-gendered-disinformation-in-the-Western-Balkans-1.pdf>>, qasur 5 Gusht 2025
- Levica, 'Политичка платформа' [Platformë politike], [n.d.], <<https://levica.mk/za-nas/platforma>>, qasur 5 Gusht 2025
- Libertas.mk, 'МПЦ ОА повикува на протест на 29 јуни во Скопје против предлог-законите за матична евиденција и родова еднаквост' [КОМ ОА бën thirrje për protestë më 29 qershor në Shkup kundër projektligjeve për regjistrimin civil dhe barazinë gjinore], Korrik 2023, <<https://libertas.mk/mpc-oa-povikuva-na-protest-na-29-uni-vo-skop-e-protiv-predlog-zakonite-za-matichna-evidenci-a-i-rodova-ednakvost>>, qasur 4 Gusht 2025
- Lider.mk, '(АНКЕТА) Против уставни измени за внесување на Бугарите во Уставот се 82% од Македонците и 11,3% од Албанците' [(SONDAZH) 82% e maqedonasve dhe 11.3% e shqiptarëve janë kundër ndryshimeve kushtetuese për përfshirjen e bullgarëve në Kushtetutë], 6 Prill 2025, <<https://lider.mk/anketa-protiv-ustavni-izmeni-za-vnesuvane-na-bugarite-vo-ustavot-se-82-od-makedontsite-i-11-3-od-albantsite>>, qasur 5 Gusht 2025
- Macedonia, Republic of, Law on Financing Political Parties [Ligji për financimin e partive politike], Official Gazette of the Republic of Macedonia No 36/2006, 8 Mars 2006, <https://legislationline.org/sites/default/files/documents/ef/2012-11-%2024%20Law%20Financing%20Political%20Parties_en.pdf>, qasur on 28 Gusht 2025
- , Law on Civil Registry [Ligji për Regjistrin Civil], The Official Gazette of the Republic of Macedonia Nos. 8/95, 38/02, 66/07, 67/09, 13/13, 43/14, 148/15, 27/16 and 64/18 and The Official Gazette of the Republic of North Macedonia No. 14/20, 10 Prill 2024, <<https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/1995/en/124335?prevDestination=search&prevPath=/search?keywords=Cyprus%3A+Civil+Registry+Law+%282002%29&sort=score&order=desc&result=result-124335-en>>, qasur 28 Gusht 2025
- Marusic, S. J., 'North Macedonia parties close to deal on technical govt' [Partitë në Maqedoninë e Veriut afër marrëveshjes për qeverinë teknike], Balkan Insight, 28 Dhjetor 2019, <<https://balkaninsight.com/2019/12/28/north-macedonia-parties-close-to-deal-on-technical-govt>>, qasur 5 Gusht 2025
- , '20 Years On, Armed Conflict's Legacy Endures in North Macedonia' [20 vjet më vonë, trashëgimia e konfliktit të armatosur vazhdon në Maqedoninë e Veriut], Balkan Insight, 22 Janar 2021, <<https://balkaninsight.com/2021/01/22/20-years-on-armed-conflicts-legacy-endures-in-north-macedonia>>, qasur 12 Gusht 2025
- Meta.mk, 'Music and hatred: How a song caused ethnic tensions at a student party in Skopje' [Muzikë dhe urrejtje: Si një këngë shkaktoi tensione etnike në një festë studentore në

Shkup], 15 Gusht 2024, <<https://meta.mk/en/music-and-hatred-how-a-song-caused-ethnic-tensions-at-a-student-party-in-skopje>>, qasur 5 Gusht 2025

Metamorphosis Foundation, 'State Funding in North Macedonia: Making the System Fairer, Stronger, and More Transparent' [Financimi Shtetëror në Maqedoninë e Veriut: Bërja e Sistemit më të Drejtë, më të Fortë dhe më Transparent], 2025a, <https://metamorphosis.org.mk/en/izdaniya_arhiva/state-funding-in-north-macedonia-making-the-system-fairer-stronger-and-more-transparent>, qasur 5 Gusht 2025

—, 'Clicks, Money and Influence: Online Media's Roles and Responsibilities in Elections' [Klikimet, paratë dhe ndikimi: rolet dhe përgjegjësitë e mediave online në zgjedhje], 7 Mars 2025b, <https://metamorphosis.org.mk/en/aktivnosti_arhiva/clicks-money-and-influence-online-medias-roles-and-responsibilities-in-elections>, qasur 5 Gusht 2025

Micevski, I. and Trpevska, S., 'Monitoring Media Pluralism in the Digital Era: Application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania, Montenegro, Republic of North Macedonia, Serbia & Turkey in the Year 2022, Country Report: The Republic of North Macedonia' [Monitorimi I pluralizmit të medias në epokën digjitale: zbatimi I monitorit të pluralizmit të medias në Bashkimin Evropian, Shqipëri, Mal të zi, Republikën e Maqedonisë së Veriut, Serbi dhe Turqi në vitin 2022, raporti i vendit: Republika e Maqedonisë së Veriut], centre for media pluralism and media freedom, Qershor 2023, <<https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/c2b70be0-33ec-59a7-98aa-dbe7f39ad7af/content>>, qasur 4 Gusht 2025

Mitrevski, G., *The Effect of Disinformation and Foreign Influences on the Democratic Processes in North Macedonia in 2023* [Efekti i dezinformimit dhe ndikimeve të huaja në proceset demokratike në Maqedoninë e Veriut në vitin 2023] (Fondaciomi Metamorfozis, Shkup), <https://metamorphosis.org.mk/en/izdaniya_arhiva/the-effect-of-disinformation-and-foreign-influences-on-the-democratic-processes-in-north-macedonia-in-2023>, qasur 5 Gusht 2025

Nikolic, I., 'North Macedonia: Facebook pages target users with "identical content"' [Maqedonia e Veriut: Faqet e Facebook-ut synojnë përdoruesit me "përmbajtje identike"], Balkan Insight, 25 Qershor 2020, <<https://balkaninsight.com/2020/06/25/north-macedonia-facebook-pages-target-users-with-identical-content>>, qasur 4 Gusht 2025

Open Government Partnership (OGP), North Macedonia Action Plan 2024–2026 [Partneriteti për qvqerisje të hapur, Plani i veprimit për Maqedoninë e Veriut 2024–2026], Ministry of Information Society and Administration, Shkurt 2024, <https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2024/03/North-Macedonia_Action-Plan_2024-2026_EN.pdf>, qasur 14 Gusht 2025

Organization for Security and Co-operation in Europe, Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR), 'Republic of North Macedonia, Local Elections, October 2025, ODIHR Needs Assessment Mission Report 24–27 June 2025' [Republika e Maqedonisë së Veriut, Zgjedhjet lokale, Tetor 2025, Raporti i Misionit të vlerësimit të nevojave të ODIHR-it 24-27 Qershor 2025], <<https://www.osce.org/files/f/documents/4/e/595912.pdf>>, qasur 28 Gusht 2025

Palloshi Disha, E., Halili, A. and Rustemi, A., 'Vulnerability to disinformation in relation to political affiliation in North Macedonia' [Cënueshmëria ndaj dezinformimit në lidhje me

- përkatësinë politike në Maqedoninë e Veriut], *Media and Communications*, 11/2 (2023), pp. 42–52, <<https://doi.org/10.17645/mac.v11i2.6381>>
- Pallosi Disha, E., Sorrells, J., Kreci, V. and Ismaili, V., 'The prevalence and impact of political disinformation during elections in North Macedonia' [Përhapja dhe ndikimi i dezinformimit politik gjatë zgjedhjeve në Maqedoninë e Veriut], *Media Literacy and Academic Research*, 8/1 (2025), pp. 208–27, <<https://doi.org/10.34135/mlar-25-01-11>>
- Petrovski, I., Ismaili, M., and Kovachevska D., 'From Levica through Rodina to GROM and MAAK: Who are Moscow's megaphones in the country' [Nga Levica përmes Rodinës te GROM dhe MAAK: Kush janë megafonët e Moskës në vend?], *Truthmeter*, 8 Prill 2024, <<https://truthmeter.mk/from-levica-through-rodina-to-grom-and-maak-who-are-moscows-megaphones-in-the-country>>, qasur 11 Gusht 2025
- press24.mk, 'ДУИ: Сите се против Албанците – и СДСМ се албанофоби' [BDI: Të gjithë janë kundër shqiptarëve – edhe LSDM janë albanofobë], 10 Janar 2025, <<https://press24.mk/dui-site-se-protiv-albancite-i-sdsm-se-albanofobi>>, qasur 11 Gusht 2025
- Prezemi Odgovornost, 'КОГА ЧОВЕК ЌЕ ЈА ЗГРЕШИ ПРОФЕСИЈАТА ЛГБТИ' [Kur një person do të gabojë me profesionin LGBTI], Facebook post, 25 Qershor 2023, <<https://www.facebook.com/prezemiodgovornost/posts/pfbid06tYkufMzDxckB1n1GZpXaXLtaUwQbFvNCJJcdNNa53RcZAc64sKCs5WetdGQmTaal>>, qasur 11 Gusht 2025
- Radio Free Europe in Macedonian (RFI), 'Црквата протестира, власта вели само се дебатира – Што е спорно во законите за „род“?' [Kisha proteston, qeveria thotë se po debatohet - Çfarë është e diskutueshme në ligjet "gjinore"?], 27 Qershor 2023, <<https://www.slobodnaevropa.mk/a/crkvata-protestira-vlasta-veli-samo-se-debatira-shto-e-sporno-vo-zakonite-za-rod-/32478030.html>>, qasur 11 Gusht 2025
- Rodina Makedonija, website [n.d.], <<https://rodina.org.mk>>, qasur 11 Gusht 2025
- Ross Arguedas, A., Robertson, C. T., Fletcher, R. and Kelis Nielsen, R., *Echo Chambers, Filter Bubbles, and Polarisation: A Literature Review* [Dhoma e Jehonës, Filluskat e Filtrit dhe Polarizimi: Një Rishikimi i Literaturës] (Oxford: Reuters Institute/The Royal Society, 2022), <<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/echo-chambers-filter-bubbles-and-polarisation-literature-review>>, qasur 11 Gusht 2025
- SDSM (Social Democratic Union of Macedonia), 'Историја на партијата' [Historia e parties], <<https://sdsm.org.mk/sdsm/istorija>>, qasur 11 Gusht 2025
- Simonovska, M., 'Russian Disinformation Raising Foggy Anti-Western Sentiment in North Macedonia' [Dezinformimi rus rrit ndjenja të errëta anti-perëndimore në Maqedoninë e Veriut], *Antidisinfo.net*, 11 Prill 2024, <<https://antidisinfo.net/russian-disinformation-raising-foggy-anti-western-sentiment-in-north-macedonia>>, qasur 4 Gusht 2025
- State Election Commission of the Republic of North Macedonia, ИЗБОРЕН ЗАКОНИК [Kodi zgjedhor], Prill 2024, <<https://www.sec.mk/regulativa>>, qasur 28 Gusht 2025
- Tahiri, S., 'Public broadcasting service at the service of the citizens of Northern Macedonia' [Shërbimi publik i radiodifuzionit në shërbim të qytetarëve të Maqedonisë së Veriut], Goethe Institut, 2021, <<https://www.goethe.de/ins/bg/en/kul/sup/med-inc/mi-nm/22511670.html>>, qasur 5 Gusht 2025

Telma.mk National TV, 'Јаков Стобиски: Законите се чудовишен конструкт, отвораат можност секој ден да излегуваат разноразни родови, а невладините се платеници' [Jakov Stobiski: Ligjet janë një konstruksion monstroz, ato hapin mundësinë që lloje të ndryshme krimesh të shfaqen çdo ditë, dhe OJQ-të janë mercenarë], 27 Qershor 2023, <<https://telma.com.mk/2023/06/27/jakov-stobiski-zakone-se-chudovishen-konstrukt-otvoraat-mozhnost-sekoj-den-da-izleguvaat-raznorazni-rodovi-a-nevladinite-se-platenici>>, qasur 11 Gusht 2025

Trajkoska, Z., Serafimovska, E., Temenugova, A. Shopar, V., Markovikj, M., Georgievski, B., Lahtov, M., Burns, M. S., Koneska-Vasilevska, T., Malinovski, D. and Delov, V., 'Determining Political Harmful Narratives (HARM-TIVE)' [Përcaktimi i Narrativave Politike të Dëmshme (HARM-TIVE)], Institute of Communication Studies (IKS), 2024, <<https://respublica.edu.mk/wp-content/uploads/2024/01/harm-tive-first-report-short-version.pdf>>, qasur 5 Gusht 2025

Trojchanec, M., 'Ефектите од промената на политиките за модерирање на содржина на Мета' [Efektet e ndryshimit të politikave të moderimit të përmbajtjes së Meta-s], Meduza.mk, 23 Prill 2025, <<https://meduza.mk/plotad/efektite-od-promenata-na-politikite-za-moderira%D1%9Ae-na-sodrzhina-na-meta>>, qasur 5 Gusht 2025

Trojchanec, M. and Rizaov, G., 'Stability Under Threat: FIMI in North Macedonia' [Stabiliteti nën kërcënim: FIMI në Maqedoninë e Veriut], Metamorphosis Foundation, Shtator 2024, <https://metamorphosis.org.mk/en/izdaniya_arhiva/stability-under-threat-fimi-in-north-macedonia>, qasur 5 Gusht 2025

Truthmeter, 'Не е точно дека министерката Петровска прави список за мобилизација на војници во Украина' [Nuk është e vërtetë që ministrja Petrovska po bën një listë për mobilizimin e ushtarëve në Ukrainë], 1 Nëntor 2022, <<https://vistinomer.mk/ne-e-tochno-deka-ministerkata-petrovska-pravi-spisok-za-mobilizacija-na-vojnici-vo-ukraina>>, qasur 17 September 2025

Vecer.mk, 'ФИЛИПЧЕ КОНТРА МАКЕДОНЦИТЕ, додека 82% се против уставни измени, тој во Брисел ги ветува по цена на политичка кариера' [FILIPCE KUNDËR MAQEDONASVE, ndërsa 82% janë kundër ndryshimeve kushtetuese, ai i premtan ato në Bruksel me koston e karrierës së tij politike], 8 Prill 2025, <<https://vecer.mk/makedonija/filipche-kontra-makedontsite-dodeka-82-se-protiv-ustavni-izmeni-toj-vo-brisel-gi-vetuva-po-tsena-na-politichka-kariera>>, qasur 11 Gusht 2025

VLEN, 'The VLEN Coalition' [Macedonian] [Koalicioni VLEN], [n.d.], <<https://vlen.eu/rreth-nesh>>, qasur 11 Gusht 2025

VMRO-DPMNE, 'Историјат на ВМРО-ДПМНЕ' [Historiat e VM-së], [n.d.], <<https://vmro-dpmne.org.mk/%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b8%d1%98%d0%b0%d1%82>>, qasur 12 Gusht 2025

Zorić, B., *EU enlargement and integration: Voices of support and Scepticism* [Zgjerimi dhe integrimi i BE-së: Zëra mbështetjeje dhe skepticizmi], Brief 15 (Luxembourg: European Union Institute for Security Studies, 2025), <<https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/eu-enlargement-and-integration-voices-support-and-scepticism>>, qasur 5 Gusht 2025

Rreth autorëve

Despina Kovačevska është edukatore speciale dhe rehabilituese me shumë vite përvojë në arsimimin e fëmijëve me nevoja të veçanta dhe trajnere për përfshirjen e nxënësve me aftësi të kufizuara në programin Erasmus. Ajo e filloi karrierën e saj si përfituese e grantit të Qendrës LGBT dhe Komitetit të Helsinkit dhe punoi në zhvillimin e kapaciteteve të komuniteteve të marginalizuara. Më vonë, ajo u bë pjesë e projektit 'Mbështetje për Reformat Zgjedhore në Maqedoninë e Veriut' të Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC) ku fitoi njohuri mbi monitorimin e programit qeveritar.

Matej Trojačanec U diplomua në Fakultetin e Filozofisë, Instituti i Psikologjisë në Universitetin e Shën Kirilit dhe Metodit në vitin 2020, dhe më pas mori një diplomë masteri nga Universiteti i Shën Andreas në Skoci në programin e Psikologjisë krahasuese përmes bursës Chevening. Në angazhimet e tij të mëparshme të punës, ai punoi si gazetar dhe studiues në terren, dhe brenda Fondacionit Metamorfozis, është i angazhuar si studiues dhe gazetar në shërbimin e verifikimit të fakteve 'Truthmeter'.

Goran Rizaov drejton programin për Integritetin e Medias dhe Informacionit në Fondacionin Metamorfozis. Në të njëjtën kohë, ai është redaktor i Agjencisë së Lajmeve Meta. Ai ka më shumë se 20 vjet përvojë në gazetari. Ai kryen trajnime mbi gazetarinë e të dhënave, narrativat pozitive dhe luftën kundër dezinformimit. Ai ka një diplomë bachelor në gazetari nga Universiteti Kirili dhe Metodi në Shkup. Goranit iu dha çmimi për gazetari investigative 'Nikola Mladenov' për vitin 2015 në Maqedoninë e Veriut. Goran ishte mbajtës i bursës për zhvillim profesional në vitet 2011/2012, ku studioi gazetari të të dhënave dhe media online në Shkollën e Gazetarisë dhe Komunikimeve Masive Walter Cronkite në Phoenix, SHBA.

Rreth Fondacionit Metamorfozis për Internetin dhe Shoqërinë

Fondacioni Metamorfozis për Internetin dhe Shoqërinë është një organizatë e shoqërisë civile me seli në Maqedoninë e Veriut që nxit demokracinë digjitale, integritetin e medias dhe angazhimin qytetar. E themeluar në vitin 2004, ajo udhëhiqet nga vizioni i saj për një shoqëri ku qytetarët e fuqizuar i mbajnë institucionet përgjegjëse. Metamorfozis mbush zbrazëtirat e njohurive dhe promovon teknologjinë e përgjegjshme për të forcuar qëndrueshmërinë demokratike; tre programet e saj kryesore – Transformimi Digjital i Përgjegjshëm, Llogaridhënia Sociale dhe Integriteti i Informacionit dhe Medias – përparojnë të drejtat digjitale, transparencën, etikën dhe pjesëmarrjen. Fondacioni udhëheq iniciativa dhe përpjekje avokimi me shumë palë të interesuara në partneritet me rrjetet rajonale dhe globale. Përmes ndërtimit të gjerë të kapaciteteve, dhënies së granteve dhe qasjeve të përqendruara në komunitet, ajo fuqizon shoqërinë civile, median dhe grupet e marginalizuara. Me një histori të ndikimit dhe partneriteteve strategjike, Metamorfozis mbetet një aktor kyç që përparon demokracinë e hapur dhe gjithëpërfshirëse në të gjithë Ballkanin Perëndimor, Evropën Lindore dhe më gjerë.

Rreth International IDEA

Instituti Ndërkombëtar për Demokraci dhe Asistencë Zgjedhore (International IDEA) është një organizatë ndërqeveritare me 35 Shtete Anëtare, themeluar në vitin 1995, me mandatin për të mbështetur demokracinë e qëndrueshme në mbarë botën.

ÇFARË BËJMË

Ne zhvillojmë kërkime me fokus tek zgjedhjet, parlamentet, kushtetutat, digjitalizimin, ndryshimet klimatike, përfshirja dhe përfaqësimi politik – të gjitha nën ombrellën e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të OKB-së. Ne vlerësojmë performancën e demokracive anembanë botës përmes Indeksit Global për Gjendjen e Demokracisë dhe Democracy Tracker.

Instituti ofron zhvillim kapacitetesh dhe këshillim për aktorët demokratikë, përfshirë qeveritë, parlamentet, administratat zgjedhore dhe shoqërinë civile. Gjithashtu, zhvillojmë baza të dhënash, libra dhe udhëzues në disa gjuhë mbi tema që variojnë nga pjesëmarrja në votime tek kuotat gjinore.

Ne bashkojmë shtetet dhe aktorët jo-shtetërorë për dialog dhe shkëmbim përvojash. Ne angazhohemi për të promovuar dhe mbrojtur demokracinë kudo në botë.

KU VEPROJMË

Zyra jonë qendrore është në Stokholm, ndërsa kemi zyra rajonale dhe kombëtare në Afrikë, Azi dhe Paqësor, Evropë, dhe Amerikën Latine e Karaibe. International IDEA është Vëzhgues i Përhershëm në Kombet e Bashkuara dhe është e akredituar pranë institucioneve të Bashkimit Evropian.

PUBLIKIMET DHE BAZAT TONA TË TË DHËNAVE

Katalogu ynë përmban më shumë se 1,000 publikime dhe mbi 25 baza të dhënash në faqen tonë të internetit. Shumica e publikimeve tona mund të shkarkohen falas.

<<https://www.idea.int>>

Maqedonia e Veriut është shfaqur si një rast studimi i shquar për të kuptuar më mirë manipulimin dhe ndërhyrjen e informacionit të huaj (FIMI); se si dobësitë demokratike dhe mediatike, ndarjet shoqërore dhe aktorët vendas luajnë një rol. Pavarësisht angazhimeve formale për reforma demokratike dhe integrimin në BE, vendi mbetet i prekshëm ndaj korrupsionit dhe zbrazëtirave të tij rregullatore, të kombinuara me polarizimin dhe përçarjet etnike krijojnë një peizazh mediatik të politizuar. Ashtu si në shumë vende, në hapësirën e fuqishme digjitale e informacionit e Maqedonisë së Veriut mungon mbikëqyrja dhe transparencia.

Ky raport shqyrton faktorët mundësues dhe stimujt që e bëjnë Maqedoninë e Veriut veçanërisht të ndjeshme ndaj FIMI-t: zbrazëtirat në financimin politik, qëndrueshmëria e ulët e medias dhe fushatat e koordinuara të dezinformimit të përputhura me interesat strategjike të huaja. Ai gjithashtu thekson rolin e shoqërisë civile si një tampon i mundshëm kundër manipulimit, duke theksuar nevojën urgjente për një përgjigje të koordinuar dhe të gjithë shoqërisë për të mbrojtur proceset demokratike dhe besimin publik.